

Makale Bilgisi/Article Info

Geliş/Received: 29.11.2024 Kabul/Accepted: 13.01.2025

Araştırma Makalesi/Research Article, ss./pp. 161-193.

GENÇLERİN SAHİPSİZ SOKAK KÖPEĞİ SALDIRILARINA YÖNELİK DÜŞÜNCELERİ ÇERÇEVESİNDE MAĞDURİYETİN GÜNCEL GÖRÜNTÜSÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sadiye KAYAARSLAN¹

Öz

Bu araştırmanın temel amacı, sahipsiz sokak köpeği saldırılarına yönelik gençlerin görüşlerini belirlemek ve mağduriyete dair değerlendirmeler yapmaktır. Bu amaçla üniversite eğitimi almakta olan ve sokak köpeği saldırılarından dolayı tedirginlik yaşayan on iki genç bireye kartopu örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Araştırmada veri toplamak için araştırmacı tarafından geliştirilen yirmi beş sorudan oluşan yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler, katılım öncesi bilgilendirilmiş gönüllü formunu imzalayan 18-21 yaş arası gençlerle yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemiyle yapılan araştırmanın verileri içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Yapılan analizlerde katılımcıların çoğunun sokak köpeği saldırısından dolayı kendilerini dezavantajlı hissettikleri ve saldırı korkusu yaşadıkları, bir kısmının ise bizzat sokak köpekleri tarafından saldırıya uğradıkları belirlenmiştir. Katılımcıların çoğunluğu sokak köpeği saldırıları nedeniyle psikolojik ve eğitimsel açıdan olumsuz etkilendiklerini ifade etmiştir. Katılımcılar, sokak köpeği saldırılarını köpeklerden korkulup korkulmadığına bakılmaksızın, bireysel değil toplumdaki herkesi ilgilendiren sosyal bir risk ve sorun olarak algılamaktadırlar. Toplum sağlığını olumsuz etkileyerek yaşam kalitesini düşüren sokak köpeği saldırılarının sona ermesi için gençlerin; hayvan barınağı sayısının artırılması ve sokak köpeklerinin ölene kadar barınaklarda bakım almasını sağlayacak yasa değişikliğinin yapılması, köpeklere mikroçip takılması gibi birçok önerisinin olduğu tespit edilmiştir. Araştırma bulgularının sokak köpeklerinin toplum yararına kullanımıyla ilgili sosyal politika oluşturulmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Gençlik, Sosyal Sorunlar, Sokak Köpeği Saldırısı, Güvenlik, Sosyal Politika.*

Evaluation of the Current Image of the Victimization Within the Framework of Young People's Thoughts Towards the Attacks of the Stray Dog

Abstract

The main purpose of this research is to identify the opinions of young people on stray dog attacks and to make assessments related to victimization. For this purpose, twelve young individuals receiving university education and experiencing uneasiness due to street dog attacks have been reached by snowball sampling method. A semi-structured interview form consisting of twenty-five questions developed by the researcher has been used to collect data in the study. The interviews have been conducted face to face with young people aged 18-21 that have been informed and have signed the volunteer form prior to participation. The data of the research conducted with qualitative research method have been analyzed with content analysis method. In the analyzes, it has been determined that most of the participants have felt disadvantaged and have the fear of attack due to street dog attack, and some have been attacked in person by street dogs. The majority of the participants have stated that

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi, Delice Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü, e-posta: kayaarslan@kku.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-8636-3897.

they have been negatively affected psychologically and educationally due to street dog attacks. Participants perceive street dog attacks as a social risk and problem that concerns everyone in society, not the individual, regardless of whether the dogs are feared. It has been found that in order to end street dog attacks that negatively affect public health and reduce the quality of life, young people have many suggestions such as increasing the number of animal shelters, amending the law to ensure that street dogs receive care in shelters until they die, and microchipping dogs. It has been thought that the findings of the research contribute to the creation of social policy on the use of street dogs for the benefit of society.

Keywords: Youth, Social Problems, Street Dog Attack, Safety, Social Policy.

Extended Abstract

This research has been carried out in the form of face-to-face meetings with young people aged 18-21 receiving university education. The research has been conducted on vocational school students in Delice district of Kırıkkale city in Turkey. The majority of the participants have stated that they have been negatively affected psychologically and educationally due to street dog attacks. Regarding the psychological feelings that stray dogs cause in individuals, especially the feeling of fear comes to the forefront. Educationally, it has been stated that encountering aggressive stray dogs on the street on the way to school leads to late school attendance. All of the participants have stated that they have no life safety against the risk of street dog attacks. All of the participants are of the opinion that their right to comfortable-free walking on the street at all hours of the day has been restricted by street dogs. Participants perceive street dog attacks as a social risk and problem that concerns everyone in society, not the individual, regardless of whether the dogs are feared. Generally as a source of this perception, street dogs' carrying the risk of transmitting diseases to people and carrying especially the risks of causing disadvantaged groups' (the elderly, the disabled, children, women, etc.) feeling scared and getting injured by affecting the safety of streets negatively have been showed.

162

The majority of the participants report that they miss being able to walk safely on the street without running into a stray dog. All of the participants believe that stray dogs carry the risk of attacking even when they are full and the best place to care for stray dogs is shelters, not streets.

The majority of the participants state that the fact that street dogs are sterilized within twenty days after they are collected by the municipalities and then released back to the streets where they are taken from causes the aggression in dogs to continue. All participants state that municipalities should build shelters for stray dogs and place them in shelters. The expectation of most participants is that Non-Governmental Organizations increase the number of shelters and work collaboratively with state institutions.

Participants state that pet dog owners should not abandon their dogs on the streets and should sterilize them in order not to increase the number of stray dogs on the streets. The majority of the participants think that instead of selling dogs in pet shops, stray dogs should be adopted free of charge. All of the participants state that microchipping pet cats and dogs as well as adopted dogs will be an important method to prevent cats and dogs being abandoned on the streets.

Participants state that street dogs can be trained in some areas and used for the benefit of society. These areas are as follows: Finding drugs, guiding the visually impaired as a guide dog, being used for search and rescue and protection, helping to reduce the stress of the elderly in nursing homes and calming individuals with epileptic seizures.

According to the participants, the number of shelters should be increased, all stray dogs should be sterilized and kept in shelters until they die. In addition, society should be encouraged to adopt dogs. Therefore, the adoption of stray dogs primarily, if this is not possible, their care in shelters with increased numbers and quality seem to be the most logical solution. By taking street dogs to shelters where they will be protected from the dangers of the street, people will also be able to protect themselves from being victims of street dog violence.

When all of the dogs in the streets in Turkey are placed/possessed in shelters and their excessive reproduction is controlled by neutering it will be possible for us to see that street dogs cease to be a social problem.

Animal-loving non-governmental organizations in Turkey need to be further encouraged to share the burden of local governments on increasing the number of shelters. In Turkey, no dogs should be sold in pet shops, but instead rehabilitated stray dogs should be owned free of charge. Considering the possibility that pet cats and dogs may one day be abandoned and reproduce rapidly on the streets, it is also important to encourage microchipping of pets.

Considering the importance of animal-assisted social work intervention in social policy, stray dogs should be used in a way that will benefit the society. As a result, such practices will also benefit stray dogs.

Giriş

Günümüzde iş, sürü koruma, av köpeği kategorilerinde olmayan köpekler sokaklarda başıboş kalmakla mağdur edilmiştir (Seven, 2019). Mağdur edilmemiş köpeklere arama kurtarma/iz takip, uyuşturucu madde bulma ve engelliler için rehber köpekleri de ekleyerek sayılan bu köpekler dışında kalan köpeklerin sokaklara terkiyle birlikte mağdur edilen bu köpeklerin başka canlıları mağdur etmeye yönelmiş oldukları ifade edilebilir. Sokaklarda başıboş dolaşan köpekler genel olarak “sahipsiz hayvan” şeklinde isimlendirilmektedir. Bu çalışmada sokaklarda başıboş dolaşan sahipsiz köpekler, sokak köpeği ve sahipsiz köpek olarak isimlendirilecektir. Sahipsiz hayvanların varlığı hem insan sağlığı hem de çevre sağlığı bakımlarından hoş karşılanmamaktadır. Çünkü bu hayvanlar kontrolsüzce çoğalmaktadırlar. Kontrolsüz çoğalmanın nedenleri arasında sahipli olanların ya da bunların yavrularının sokağa terkinin (Bilgili, 2021; Yücer ve Ay Kıran, 2023) en önemli nedenler içinde olduğu ifade edilmektedir. Sahipsiz köpek sayısının azaltılması noktasında, sokaklarda dolaşan hâlihazırdaki sahipsiz köpeklerin yanında sahipli olup evlerde bakılan evcil köpeklerin de üremeye dair kontrollerinin sağlanmasının önemli olduğu ifade edilebilir. Zira köpeklerin kontrolsüz üremeleriyle başıboş olarak sokakta bulunmaları birleşince köpekten insana yönelen ve insandan köpeğe yönelen şiddet olgusu gündeme gelmektedir.

164

Köpekten insana yönelmiş şiddet davranışı denildiğinde saldırgan köpek kavramı karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla bu saldırgan köpeklerin sokaklarda başıboş gezerek insanlara saldırmaları, hayvandan insana yönelmiş şiddeti görünür kılmaktadır. Diğer yandan köpeklerini sokağa terk eden köpek sahipleri ve toplumlar da hayvana yönelik insani şiddeti gözler önüne sermektedir. Oysaki şiddet olmadan yaşam sürmek mümkündür. Sokak köpeklerine korunaklı yaşam alanları-hayvan bakımevleri (barınaklar) yaparak onların sokakta kalıp vahşileşmelerinin önüne geçebilmek de mümkündür. Zira sokakta yaşayan sahipsiz köpeklerin varlığı başlı başına hayvan haklarına aykırı bir durum olarak değerlendirilmelidir.

Tıpkı insanlar arası şiddetin toplumsal bir sorun olması gibi hayvan-insan arasındaki şiddet de bazı dönemlerde toplumsal soruna dönüşebilmektedir. Günümüzde sokak köpeklerinin insanlara saldırması artık görünür bir toplumsal sorun haline gelmiştir. Hatta sokak köpekleri nedeniyle zarara uğramış insanların tüm yaşamlarının etkilenmesi düşünüldüğünde bu sorun toplumsal bir krize de yol açabilmektedir. Sokak köpeği saldırıları can güvenliğini tehdit eden en önemli toplumsal sorunlar içerisinde değerlendirilebilir. Toplum ve hayvan sağlığı açılarından değerlendirildiğinde saldırgan köpek sorununun çözülmesi önemlidir.

Hayvan bakımevlerinde (barınaklarda) kalan köpeklere verilecek veterinerlik hizmetleri sayesinde hasta olan köpeklere sokakta kaldıkları günlerle kıyaslandığında daha fazla mama, ilaç vb. hizmet gidecektir. Çünkü her vatandaş sokaktaki köpeğe mama ya da ilaç almak için bütçe ayırmamakta fakat barınaklardan sorumlu olan devlet kurumlarının bu

hayvanları düzenli besleme ve tedavi etme gibi sorumlulukları bulunmaktadır. Dolayısıyla sadece bu açıdan değerlendirildiğinde bile sokak köpeklerine barınaklarda bakım verilmesinin hem köpeklere hem de üretici firmalara fazlasıyla fayda sağlayacağı ifade edilebilir.

Veteriner sosyal çalışma yemininde “tüm türlerin onur ve değerine saygı duymak ve bunu teşvik etmek” önemslenmektedir (Yanardağ, 2020). Bu doğrultuda bu araştırma hem insan hem de hayvan türünün yararını ve her iki tür açısından da türlere dengeli şekilde muameleyi ilke olarak benimseyerek gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada sahipsiz köpeklerin toplum yaşantısında ortaya çıkardığı yeni riskler çok boyutlu olarak değerlendirilmiştir. Bu riskler Sosyal Hizmet, Sosyal Politika ve Sosyoloji alanlarının ortak kesişiminde yer almaktadır. Koruyucu-önleyici sosyal hizmet açısından ele alındığında, toplum olası riskli durumlardan arındırılır ve sorunlar meydana gelmeden önce bertaraf edilir. Burada öncelikli amaç; bireyin, toplumun ve çevrenin biyolojik-psikolojik-sosyolojik bakımlardan korunmasıdır. Sahipsiz köpeklerin neden olduğu birçok sorun (çevre hijyeni sorunu, çevre ve toplum güvenliğinde zaafiyet, gürültü kirliliği, sağlığın bozulması vb.) sosyal hizmetin özellikle üzerinde çalıştığı dezavantajlı grupların (engelliler, çocuklar, kadınlar, yaşlılar, hamileler vb.) daha fazla olumsuz yönde etkilenmesine (Yücer ve Ay Kıran, 2023) neden olmaktadır. Bu tür sorunların olduğu yerde çözüme yönelik oluşturulacak sosyal politikalar önem kazanmaktadır. Zira kentsel politikada da sokak hayvanlarının yadsınamayacak bir yeri (Köseömeroğlu Yalçın, 2024) bulunmaktadır. Sokak köpeklerine yönelik sosyal politikaların aynı zamanda kentsel çevreyi iyileştirici güvenlik önlemlerine katkı sağlayan bir etkiye sahip olduğu ifade edilebilir. Araştırmada sahipsiz köpek sayısının aşırı düzeyde artmasını toplum yapısının kaldıramadığı gerçeğinden hareketle, gençlerin bakış açısından yansıyan çözüm önerilerinin sosyal politika yapıcılara katkı sunması beklenilmektedir.

1900-2021 yıllarında Türkiye’de yapılmış lisansüstü tezler içinden hayvan hakları ile hayvan refahının etik tarafına değinen araştırmaların incelendiği bir çalışmada (Arslan ve İlgili, 2022), tezlerde en fazla değinilen iki konunun “hayvan hakları ve hayvan refahının teorik-felsefi boyutu” ile “hayvan hakları ve hayvan refahıyla ilgili biyoetik sorun-çatışmalar” konuları olduğu belirtilmektedir. Buna karşın “eğitim etkinliklerinde hayvan kullanımı”, “hizmet amaçlı hayvan kullanımında alternatif yöntemler”, zararlı olduğu düşünülen hayvanlarla “kontrol ve mücadele” gibi konularda çalışmalar yapılmasına ihtiyaç olduğu ifade edilmektedir. Bu doğrultuda bu araştırma sokak köpeklerinin zararlarını ortaya koyarak onların kontrol mekanizmaları hakkında katılımcıların görüşlerini ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca katılımcıların sokak köpeklerinin hizmet amaçlı kullanımıyla ilgili önerileri de tespit edilmektedir.

Türkiye’de bizzat gençler özelinde onların sahipsiz sokak köpeklerine dair düşüncelerini ve bu köpeklerin olası zararlarının önlenmesine dair önerilerini inceleyen bir araştırma bulunmamaktadır. Sokak köpekleriyle ilgili yapılan sosyal araştırmalarda incelenen

konular genelde konunun kavramsal olarak incelenmesi, kamu sağlığı ve kuduzla mücadelede sokak köpekleri (Işık, 2022), hayvan hakları bağlamında sokak köpeklerinin nasıl korunabilecekleri (Demirci, 2017), sokak hayvanlarının kentsel politikadaki yerleri ve kentsel çevreyi iyileştirici güvenlik önlemleriyle ilişkisi (Köseömeroğlu Yalçın, 2024), hayvan haklarının hukuki açıdan değerlendirilmesi (Akbulut ve Çobanoğlu, 2020; Eraslan, 2022) gibi konular çerçevesinde ele alınmıştır. Bu doğrultuda araştırmamız sahipsiz sokak köpeklerinin saldırılarına ya da saldırı riskine maruz kalan, bir şekilde köpek saldırısına tanıklık eden gençlerin konuyla ilgili düşüncelerini ve çözüm önerilerini ortaya koymasına bakımından literatürün gelişmesine katkı sağlayabilecektir.

Türkiye’de sahipsiz köpeklerin sayıca hızlı şekilde artması (Kırışık ve Öztürk, 2021) söz konusudur. Günümüzde sosyal yaşantıda sahipsiz sokak köpeklerinin insanlara ve hayvanlara saldırıp onları mağdur etmeleriyle ilgili birçok olay meydana gelmektedir. Bu durumları bireylerin bir kısmı bizzat yaşarken bir kısmı ise olayları televizyon, radyo, sosyal medya gibi medya araçları yoluyla gözlemlemektedir. Dolayısıyla şiddeti bizzat yaşayan ya da şiddete tanık olan bireylerin olumsuz yönde etkilenmeleri söz konusu olabilmektedir. Şiddetin bu yeni görüntüsü toplumun tüm kesimlerini olduğu gibi gençleri de etkilemektedir. Zira gençlerin gündemdeki değişimleri takip konusunda daha hızlı ve uyumlu görünmekte olduğu ifade edilebilir. Genç bireyler toplumdaki en dinamik unsurlar olması nedeniyle değişimlerden de bir o kadar etkilenmektedir. Toplumda en dinamik unsur olan gençler üzerinde yapılan bu araştırmada üniversite eğitimi alan gençlerin güncel bir konu olan sahipsiz sokak köpeği saldırılarına ve bu köpeklerin verdiği zararların nasıl önlenebileceğine dair görüşleri incelenmiştir. Nitekim Türkiye’de son dönemlerde birçok insan ve özellikle birçok yaşlı, çocuk, hamile, kadın, engelli birey bu tür saldırıların mağduru olmaktadır. Sokak köpekleri en çok da korumasız olan bu tür gruplara saldırmakta; zaten birçok alanda dezavantajlı olan bu toplumsal gruplar köpeklerin saldırılarına maruz kalarak bir kez daha dezavantajlılığı yaşamaktadırlar. Gelişmiş birçok ülkede sokaklarda sahipsiz gezen ve diğer canlıları mağdur eden köpeklere rastlanmazken Türkiye’de bu mağduriyetin son zamanlarda toplum gündemini meşgul etmesi, yerleşim alanlarının güvenlik konusundaki eksikliklerini gündeme getirmektedir. Can güvenliği ve günün her saatinde güven içinde insanların sokaklarda dolaşım haklarının sağlanabilmesi için sokak köpekleri saldırılarının önlenme yollarının araştırılıp bilimsel olarak değerlendirilmesi hem toplumsal güvenlik bilincinin gelişmesini hem de toplum sağlığının gelişmesini sağlayabilecektir. Bu araştırma güvenli kentsel alanda yaşamının gerekliliklerinden birisi olan can güvenliğinin sağlanmasının sahipsiz sokak köpeklerinin saldırganlığıyla ilişkisinin önemine dikkat çekerek ve bilimsel literatürün bu anlamda zenginleşmesini sağlayarak hem bireysel güvenlik hem de toplumsal güvenlik düzlemlerindeki bilinçliliğe katkı sağlayacak ve hem toplumsal güvenlik hem de toplumsal sağlığın gelişmesinde önemli bir işlevi yerine getirmiş olacaktır.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda gençlerin sahipsiz sokak köpeği saldırılarıyla ilgili hangi düşüncelere sahip oldukları, gençlerin bu tür saldırılardan nasıl etkilendikleri belirlenebilecek; gençlerin bakış açısından sokak köpeği saldırılarının zararlarının neler

olduğu ve bu zararların önlenmesi amacıyla alınabilecek önlemlerin neler olabileceği gibi önemli durumlar belirlenip değerlendirilebilecektir. Sokak köpeklerinin saldırarak zararlar yol açmasını önleyebilmek için gençlerin bakış açısının hangi çözüm önerilerini sunduğunun tespitiyle birlikte gündemi meşgul eden köpek saldırısı sorununun risk ve sorun olmaktan çıkarılması yolunda önemli bir katkı elde edilmiş olunacaktır. Dolayısıyla bu araştırma, gençlerin sokak köpeklerinin saldırılarının zararları ve bu zararların önlenmesine dair görüşlerini nedenleriyle birlikte derinlemesine ortaya koyması bakımından önemlidir. Üniversite eğitimi alan gençlerin sokak köpeği saldırılarını nasıl değerlendirdiklerini anlamak, bu sorunun ortadan kaldırılmasında dikkat edilmesi gereken konuların belirlenmesini ve planlanmasını da sağlayabilecektir. Bu yolla sosyal politika geliştirilmesine katkı sağlanabilecektir.

Bu araştırmanın önemi doğrultusunda araştırmanın temel amacı; gençlerin sahipsiz sokak köpeği saldırılarıyla ilgili hangi düşüncelere sahip olduklarını, gençlerin bu tür saldırılardan nasıl etkilendiklerini belirleyerek onların bakış açısından sokak köpeği saldırılarının zararlarının neler olduğu ve bu zararların önlenmesi amacıyla alınabilecek önlemlerin neler olabileceğini belirlemek, anlamlandırmak ve değerlendirmektir. Bu doğrultuda belirlenen araştırma soruları şunlardır:

1. Gençler sokak köpeği saldırısı korkusu ve sokak köpeği saldırısı yaşıyorlar mıdır?
2. Sokak köpeği saldırısı korkusu ve sokak köpeği saldırısı yaşamayan gençlere ne tür etkileri bulunmaktadır?
3. Gençler sokak köpeği saldırısı riskinden dolayı kendilerini dezavantajlı hissediyorlar mıdır?
4. Gençler sokak köpeği saldırısı riski karşısında kendi can güvenlikleri hakkında neler düşünmektedirler?
5. Gençler sokak köpeği saldırısı riski karşısında günün her saatinde rahat-özgür gezme haklarının kısıtlanıp kısıtlanmadığı hakkında hangi düşüncelere sahiptir?
6. Gençler sokak köpeği saldırılarının toplumsal bir risk ve sorun olup olmadığı hakkında ne düşünmektedir?
7. Gençlere göre sokak köpeği saldırıları insan ve toplum sağlığını nasıl etkilemektedir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışmada gençlerin sahipsiz sokak köpeği saldırılarıyla ilgili hangi düşüncelere sahip oldukları, gençlerin bu tür saldırılardan nasıl etkilendiklerinin belirlenerek onların bakış açısından sokak köpeği saldırılarının zararlarının neler olduğu ve bu zararların önlenmesi amacıyla alınabilecek önlemlerin neler olabileceğinin belirlenmesi gibi konular gençlerle yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla anlamların ortaya konulması şeklinde çalışılmış; nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma deseni olarak ise fenomenolojik desen kullanılmıştır. Bu desende; üzerinde çalışılan olgu ya da durumu deneyimlemiş olan (Tutar,

2023), olayın/durumun özünü yansıtabilecek en az üç ve en fazla on beş kişiden oluşan bir grup üzerinde çalışmak (Özdemir ve Tuti, 2023) esastır.

Çalışma Grubu

Üniversite eğitimi almakta olan ve sokak köpeği saldırılarından dolayı tedirginlik yaşayan, kartopu örnekleme yöntemiyle ulaşılan on iki genç birey çalışma grubunu oluşturmaktadır. Katılımcılardan her birine birden on ikiye kadar numara verilmiş, bir numaralı katılımcı K-1 olarak ifade edilmiştir. Katılımcıların hepsi Kırıkkale Üniversitesi'nde ön lisans eğitimi almaktadır.

Katılımcıların yaşları 18-21 yaş arasında değişmektedir. Katılımcıların çoğunluğu (9 kişi) 19 (K-2, K-3, K-5, K-8, K-10) ve 20 (K-4, K-7, K-9, K-11) yaşlarındadır. Katılımcıların 2 tanesi (K-1, K-12) 18 yaşındadır. Bir katılımcı ise (K-6) 21 yaşındadır. Katılımcıların 5 tanesi kadın (K-1, K-2, K-3, K-4, K-5), 7 tanesi (K-6, K-7, K-8, K-9, K-10, K-11, K-12) erkektir. Katılımcılar insan ve toplum üzerine eğitim alan Sosyal Hizmetler Programı (K-1, K-2, K-3, K-4, K-5, K-6), hayvan sağlığı üzerine eğitim alan Laborant ve Veteriner Sağlık Programı (K-7, K-8, K-9), bitkiler üzerine eğitim alan Bitki Koruma Programı (K-10, K-11, K-12) öğrencilerinden oluşmaktadır. Farklı canlı türleri üzerine odaklanan bu farklı programların yetiştirdiği öğrencilerin sokak köpeği saldırılarına bakış açılarının birçok noktada aynı olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların hepsi eğitim aldıkları yerleşim yerinde ve çarşıda gezerken başı boş dolaşan sokak köpeklerini gördüklerini ifade etmişlerdir.

Veri Toplama Aracı

Nitel araştırma yöntemi kullanılan bu çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından oluşturulan yirmi beş sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışma grubuna yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanırken, görüşme için gönüllü olduklarını onam formunu imzalayarak onaylayanlar dikkate alınmıştır. Üniversite eğitimi almakta olan ve sokak köpeği saldırılarından dolayı tedirginlik yaşayan on iki genç bireyle 2024 yılı Ekim ayında yüz yüze derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilerek veriler elde edilmiştir.

Araştırmada veri toplama aracı ile ilgili olarak, 18.09.2024 tarihinde yapılan Etik Kurulu Toplantısı ve 11.10.2024 tarihli 285652 sayılı Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu kararı ile Etik Kurul onayı alınmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi konusunda Kırıkkale Üniversitesi'nden 23.10.2024 tarih ve E.288593 sayılı karar evrakıyla gerekli izinler alınmıştır.

Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Analiz ve değerlendirmelerde herhangi bir elektronik paket program kullanılmamıştır. Görüşme formundaki yarı yapılandırılmış sorularla ortaya çıkarılan temalar yoluyla katılımcıların görüşleri temalara uygun kategorilere ayrılarak sonrasında anlamlandırılması gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler yorumlanarak değerlendirilmiştir.

Bulgular

Gençlerin Sokak Köpeği Saldırısı Korkusu-Sokak Köpeği Saldırısı Yaşama Durumları

Katılımcıların çoğunluğu (3'ü kadın, 4'ü erkek olmak üzere) sokak köpeği saldırısı korkusu yaşadığını (K-2, K-4, K-5, K-6, K-8, K-10, K-11) ifade etmişlerdir. Bizzat sokak köpeği saldırısı yaşayan katılımcı sayısı 4'tür (K-1, K-3, K-7, K-12), ikisi kadın ikisi erkektir. Saldırı yaşayan erkeklerden birisi (K-7) saldırıyı şu an eğitim aldığı şehirden başka bir şehirde yaşadığını, diğer erkek katılımcı (K-12) ise 11-12 yaşlarındayken saldırıya maruz kaldığını ifade etmiştir. Katılımcılar arasında sadece bir kişi (K-9) ne sokak köpeği saldırısı yaşamış ne de saldırı korkusu yaşamıştır. Bununla birlikte sokak köpeğinden bahsedilince katılımcıların hepsinde bir tedirginlik oluştuğu görülmüştür.

Sokak Köpeği Saldırısı Korkusu veya Sokak Köpeği Saldırısı Yaşamının Gençlere Etkileri

Bir katılımcı (K-9) haricinde diğer tüm katılımcılar ya sokak köpeği tarafından saldırıya uğramış ya da saldırı korkusu yaşamıştır. Bu kişilerin bu yaşanan durumlardan dolayı nasıl etkilendikleri sorulduğunda çoğunluğun (K-1, K-2, K-3, K-4, K-5, K-7, K-8, K-10, K-11, K-12) psikolojik olarak olumsuz etkilendiğini ifade ettikleri görülmüştür. İkinci sırada ise eğitimsel açıdan olumsuz etkilendikleri (K-1, K-3, K-4, K-6, K-7, K-10) ifade edilmiştir. Katılımcılardan bazıları (K-4, K-7) ekonomik olarak bazıları da (K-1, K-12) bedensel sağlık bakımından (yaralanma yaşayarak) olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir. Hiçbir katılımcı sokak köpeklerinden dolayı hukuki bir süreçte yer aldığını ifade etmemiştir. Katılımcıların bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Eğitim aldığım kurum çevresinde köpek saldırısına uğradım. Bu durumun bana fiziksel sağlığım açısından etkisi olmuştur. (...) Bacağımda küçük bir yaralanma oldu. Kuduz olmamak için düzenli aşı oldum. Sonrasında sokak köpeklerinden hep korktum. Köpekler yüzünden derse geç kaldım, yoldan geçen birisi okula kadar yürüyerek bana eşlik etti” (K-1).

“Okulun çevresinde birden fazla başıboş sokak köpeği var. Tek başıma okul dışına çıkmaktan korkuyorum, üzerimize geliyorlar. Okul kapısı açık olduğunda okul bahçesine giriyorlar. Psikolojik olarak tedirginim. Ekonomik açıdan zarara uğradım. Okula geç kaldığım için taksi ücreti ödedim. Eğitim açısından çok fazla soruna neden oldu, okula geç kalma veya gidememe gibi” (K-4).

“Eğitim aldığım kurumun çevresinde de sokak köpekleri var. Giriş çıkışlarda saldırıya uğramaktan korkuyorum. Bu da benim okula gelirken tedirgin olmama neden oluyor” (K-5).

“Kurumun etrafında saldırıya uğramadım ancak korkusu var. Bu beni psikolojik olarak sabah okula gelmem gibi bir duruma sokuyor ve derslerimde sıkıntı oluyor” (K-6).

“Okula giderken ısırılmıştım ve hemen özel hastaneye gittim. Yaklaşık 4 doz aşı vuruldum. Okula bir hafta gitmedim. Sonradan hayvanın öldüğünü öğrendim. Eğitimimden

geri kalmıştım ve her köpek gördüğümde yolumu değiştiriyorum. Sonradan köpeğin kuduz olduğunu öğrendim. Psikolojik ve maddi anlamda yıpranmıştım” (K-7).

“Daha önce 11-12 yaşlarımda saldırıya uğramıştım. O zamanlar küçük bir çocuktum ve o korkuyla aileme söyleyememiştim. Fiziksel olarak acı çektim ve mental sağlığımı da etkiledi. Bu olaydan sonra her sokak köpeği gördüğümde korkuyorum” (K-12).

Gençlerin Sokak Köpeği Saldırısı Riskinden Dolayı Kendilerini Dezavantajlı Hissetme Durumları

Bir kişi (K-8) hariç katılımcıların çoğu kendisini sokak köpeği saldırısı riskinden dolayı dezavantajlı hissettiğini ifade etmiştir. Katılımcıların bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Eğitim aldığım kurum ve yaşadığım yer de dâhil olmak üzere her yerde köpek korkusundan dolayı dezavantajlı hissediyorum” (K-2).

“Rahat bir şekilde dışarı çıkamıyorum, tek başıma market ihtiyacımı karşılayamıyorum. Korku içinde dolaşıyorum” (K-4).

“Sokak köpeği saldırısı riskinden dolayı dezavantajlı hissediyorum. Çünkü her an saldırıya uğrayabilirim” (K-5).

“Özellikle yaşadığım yerde sokaklar dar olduğundan ve toplu halde sokak köpeklerini gördüğümde dezavantajlı hissediyorum” (K-7).

“Sokak köpeği saldırısı riskinden dolayı dezavantajlı hissediyorum. Çünkü fiziksel olarak köpekler daha avantajlı ve sürü halinde geldikleri için saldırının nereden geleceğini çözemiyorum” (K-12).

Gençlerin Sokak Köpeği Saldırısı Riski Karşısında Kendi Can Güvenlikleri Hakkındaki Düşünceleri

Katılımcıların hepsi sokak köpeği saldırısı riski karşısında can güvenliklerinin olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların can güvenlikleri hakkındaki düşünceleri şu şekildedir:

“Eskisi gibi can güvenliğimiz olduğunu düşünmüyorum. Özellikle bir kadın olarak hep bir risk ve endişe taşıyarak geziyorum” (K-2).

“Köpeklerden dolayı can güvenliğimin olmadığını düşünüyorum. Her an saldırı riski olduğu için panik ve korku ile yaşıyorum” (K-3).

“Hiçbir şekilde can güvenliğim olduğunu düşünmüyorum. Sayıları çok fazla, kaçacağımız bir alan bile mevcut değildir. Kendimi de savunabileceğimi düşünmüyorum” (K-4).

“Sürü halinde gezerlerken can güvenliğimin olmadığını hissediyorum” (K-6).

“Yüksek bir güvenlik açığı olduğunu düşünüyorum. O yüzden benim ve herkesin can güvenliğinin tehlikede olduğunu düşünüyorum” (K-7).

“Endişeliyim” (K-10).

“Kuduz bir köpeğin ısırmasından sonra, çok kısa süre sonra, ölüme kadar uzanabilir. Dolayısıyla sokak köpeği karşısında can güvenliğim olduğunu düşünmüyorum” (K-11).

Gençlerin Sokak Köpeği Saldırısı Riski Karşısında Günün Her Saatinde Rahat-Özgür Gezme Haklarının Kısıtlanıp Kısıtlanmadığı Hakkındaki Düşünceleri

Katılımcıların hepsi, günün her saatinde sokakta rahat-özgür gezme hakkının sokak köpekleri tarafından kısıtlandığını düşünüyor. Katılımcılar özellikle akşam saatleri ile gündüz erken saatlerde (okula giderken vb.) sokak köpekleriyle karşılaşma ve saldırıya uğrama korkusu yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

“Sabah erken saatte ve gece geç saatlerde sokak köpekleri sürü halinde gezdikleri için tehlike arz ediyorlar. Bu sebepten ötürü sokak köpekleri, istediğim saatte dışarı çıkma hakkımı kısıtlıyor” (K-1).

“Bir kadın olarak dışarıda rahat gezme hakkımın kısıtlandığını düşünüyorum. Sokak köpeklerinden ailem de endişeleniyor ve geç saatte dışarı çıkmama izin vermiyorlar” (K-2).

“Sokakta istediğim saatte gezme hakkım kısıtlanıyor. Çünkü tek başıma saldırıya uğrama riskimin yüksek olduğunu düşünüyorum. Sığınacak bir alanımın olduğunu da düşünmüyorum” (K-4).

“Sabahın erken saatlerinde özellikle çok tehlikeli. Bu yüzden rahat gezme hakkımın kısıtlandığını düşünüyorum. Geç saatlerde ise dışarı çıkmıyorum” (K-5).

“Özellikle gece gezmeyi seven bir insan olarak, gece saatlerinde her köşeden bir köpek çıkacak diye korkuyorum” (K-7).

“Gece geç saatlerde dışarı çıkmak sorun teşkil ediyor. Köpek sürüleri aç kaldığı için şiddete meyilli oluyor” (K-9).

“Parka her gün rahatça gidemiyoruz. Sokak köpekleri başıboş, gidecek yerleri olmadığından parkları evleri olarak görüyorlar” (K-11).

“Akşamları dışarı çıktığımdan ve yürüyüş yapmayı sevdiğimden gece geç saatlerde dışarıdayım. Gece sokakta insan kalmadığı için saldırıya uğrarsam ne yaparım diye düşünüyorum” (K-12).

Gençlerin Sokak Köpeği Saldırılarının Toplumsal Bir Risk ve Sorun Olup Olmadığı Hakkındaki Düşünceleri

Katılımcılar, sokak köpeği saldırılarını köpeklerden korkulup korkulmadığına bakılmaksızın, bireysel değil toplumdaki herkesi ilgilendiren sosyal bir risk ve sorun olarak algılamaktadırlar. Bu algılamanın kaynağı olarak ise genellikle sokak köpeklerinin hastalıkları insanlara bulaştırma riski taşımaları, sokakların güvenliğini olumsuz etkileyerek özellikle dezavantajlı grupların (yaşlılar, engelliler, çocuklar, kadınlar vb.) korkmalarına ve yaralanmalarına yol açma riskleri taşımaları ifade edilmiştir.

Katılımcıların sokak köpeği saldırılarını sosyal bir risk ve sorun olarak görüp görmediklerine dair ifadeleri şöyledir:

“Bence sokak köpeği saldırısı köpeklerden korkan ya da korkmayan herkes için risk ve sorundur. Çünkü köpekler aç kaldıklarında asi ve saldırgan olabiliyor” (K-1).

“Köpekte olan herhangi bir hastalığın saldırdığı kişiye geçme ihtimali çok yüksek olduğundan toplum için risk ve sorundur” (K-3).

“Toplumsal bir sorundur. Küçük çocukların dışarıda rahatça gezip oynamalarında büyük bir tehlike oluşturur. Yaşlı veya engelli bir bireye saldırabilirler. Bu kişiler kendilerini koruyamayabilirler” (K-4).

“Mesele genel olarak köpektan korkmak ya da korkmamak değil. Mesele saldırıya uğrama riski ve bu durum, kişi fark etmeksizin her insanın başına gelebilir” (K-5).

“İlkokula giden küçük yaşta savunmasız küçük kardeşlerimiz için neredeyse tehdit sayılabilir” (K-10).

“Bireysel değil toplumsal bir risk ve sorundur. Çünkü sokak köpekleri hastalık bulaştırabilir, sokakların güvenli olmasını engeller, insanların korkmalarına neden olur” (K-11).

Gençlerin Sokak Köpeği Saldırılarının İnsan ve Toplum Sağlığını Nasıl Etkilediğine Dair Düşünceleri

İnsan sağlığını nasıl etkilediği.

Sokak köpeği saldırılarının insanlara kuduz vb. bulaşıcı hastalıkları bulaştırması yoluyla insan sağlığını olumsuz yönde etkileyerek yaşam kalitesini düşürdüğü katılımcıların çoğunluğu tarafından ifade edilmiştir. Sokak köpeklerinin kuduz/bulaşıcı hastalık bulaştırma riskinden açıkça söz eden katılımcı sayısı 10 kişidir (K-1, K-2, K-3, K-4, K-6, K-8, K-9, K-10, K-11, K-12). Ayrıca sokak köpeği saldırılarının insanların psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkilediğini 7 katılımcı (K-2, K-4, K-5, K-6, K-10, K-11, K-12) ifade etmiştir.

Sokak köpeği saldırılarının insan sağlığını nasıl etkilediğine dair bazı katılımcıların düşünceleri şöyledir:

“Olumsuz etkiler, kişinin köpektan dolayı olan travmalarını tetikleyebilir. Kuduz gibi hastalıkları da bulaştırabilir” (K-2).

“Kuduz ölüme sebep olabilir. Yaşlı insanlar kolay iyileşemeyeceklerdir. Küçük çocuklarda ağır psikolojik etkiler bırakabilir” (K-4).

“Saldırı zaten insan sağlığını psikolojik olarak çok yoran bir durum. Buna bir de insanlara çeşitli hastalıkların bulaşmasının eklenmesi, durumu daha kötü bir hale sokuyor” (K-6).

“İnsan sağlığını önemli ölçüde etkiler ve yaşam kalitesini düşürür. Isırarak ya da çizerek hastalık bulaştırabilirler” (K-9).

Toplum/halk sağlığını nasıl etkilediği.

Sokak köpeği saldırılarının toplum-halk sağlığını nasıl etkilediğine dair katılımcıların görüşleri; bulaşıcı hastalıkların insanlara bulaşması, insanların korkuya kapılmaları, özellikle sokak köpeklerinin insanların sokağa çıkması konusunda korkuya neden olması, sokak köpeklerinin insanların sokaklardaki özgür dolaşım hakkına engel olması gibi temalar etrafında yoğunlaşmaktadır.

Sokak köpeklerinin toplum-halk sağlığını nasıl etkilediklerine dair bazı katılımcıların ifadeleri şöyledir:

“Köpekler saldırgan olabildikleri için insanlara fiziksel açıdan zarar verip sağlık durumlarını etkileyebiliyorlar. Sokak köpeklerinden korkmak, duygusal ve psikolojik açıdan da sağlığı etkileyebiliyor. Köpeklerdeki bulaşıcı hastalıklar da sağlık açısından sorundur” (K-1).

“Küçük bir çocuğu parçalayarak öldürebilirler. Aileler çocuklarını eve kapatmak zorunda kalabilirler. Toplum olarak çocukların özgürlüğüne-oyun alanlarına engel olmuş oluruz. Örneğin ben ortaokulda okurken okulun çevresindeki köpekler çocuğu parçalayarak öldürdüler” (K-4).

“Toplum her zaman bir risk, endişe, korku altında yaşatır” (K-8).

“İnsanlara korku aşılarlar ve özgürlüğümüzü kısıtlarlar” (K-9).

Gençlerin Sokak Köpekleriyle İlgili Durumların Zararlarına Dair Düşünceleri

Sokak köpeklerinin zararları.

Sokak köpeklerinin bulaşıcı hastalıkları yayması, saldırarak insan bedenine ve psikolojisine zarar vermeleri, insanların sokağa çıkmaya korkmalarına neden olmaları gibi zararlarının yanında gözden kaçan bazı zararları da kimi katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Bu konular içinde sokak köpeklerinin evcil hayvanlara saldırması (K-6), kedileri parçalamaları (K-5), çevreyi kirletmeleri (K-6, K-9), gürültü kirliliği yapmaları (K-9), insanların ekonomik zarara uğramalarına yol açmaları (K-12) gibi konuların yer almakta olduğu görülmektedir. Bu konulara dair bazı katılımcıların ifadeleri şöyledir:

“İnsanlara hem psikolojik olarak hem de sağlık açısından zarar vermekteler. Aynı zamanda kendisinden güçsüz gördükleri hayvanlara da zarar vermekteler. Örneğin kedileri parçalıyorlar” (K-5).

“İnsanlara saldırırlar. Evcil hayvanlara saldırırlar. Çevreyi kirletirler. İnsanların korku halinde olmasına neden olurlar” (K-6).

“Sürüler halinde dolaştıkları için saldırıyorlar, hastalık yayıyorlar, çevreyi kirletiyorlar ve gürültü yapıyorlar” (K-9).

“İnsanlara maddi zarar verebilirler. Nitekim köpek saldırdığında, saldırıya uğrayan kişinin kıyafetleri yırtılabilir, hastane masrafları ortaya çıkabilir. Kişinin üzerindeki telefon ve akıllı saat gibi aksesuarları zarar görebilir” (K-12).

Belediyelerin sokak köpeklerini kısırlaştırıp sokağa bırakmasının zararları.

Kısırlaştırılan sokak köpeklerinin belediyeler tarafından toplanıldıktan sonraki yirmi gün içinde tekrar alındıkları sokağa bırakılmalarının hangi zararlara yol açtığına dair katılımcıların çoğunluğu (K-1, K-2, K-3, K-4, K-6, K-7, K-8, K-9, K-10, K-11, K-12) köpeklerin saldırganlıklarının devam ettiğine dair fikirlerini ifade etmişlerdir. Ayrıca bir katılımcı (K-7), kısırlaştırma işleminden sonra sokak köpeklerinin hassaslaşıp daha da saldırgan olduğunun, diğer hayvanlara ve insanlara enfeksiyon bulaştırma riskinin bulunduğu altını çizmiştir. Konuyla ilgili katılımcı ifadelerinden bazıları şöyledir:

“Kısırlaştırmak, köpeklerin saldırganlıklarına ve bulaştırabilecekleri bulaşıcı hastalıklara bir engel değil” (K-1).

“Sorunu tamamen daha büyük hale getiriyor. Köpekler daha da saldırgan halde sokaklarda geziyor. Zaten operasyon geçiriyorlar, psikolojik olarak saldırganlaşıyorlar” (K-6).

“Kısırlaştırmak sadece üremeye engel ama köpek yine köpektir, yani saldırma ihtimali vardır” (K-10).

“Köpekler açısından sağlık sorunlarına yol açar ve sokakta aç kalmalarına neden olur. İnsanları ısırmadıkları durumda bile korku salarlar” (K-11).

Sokak köpeklerinin sokakta beslenseler bile saldırma risklerinin olması.

Katılımcıların hepsinin düşüncesi sokak köpeklerinin karnı tok olsa bile saldırma riski taşıdıkları yönündedir. Sokak köpeklerinin saldırma riskinin gerekçeleri içerisinde ise sokakların köpeklere güven vermediği için köpekleri olumsuz etkilemesi (K-5, K-7, K-9), sokak köpeklerinin ne zaman nasıl davranacağı öngörülemez canlılar olmaları (K-6, K-2), sokak köpeklerinin sadece onları besleyen bireyi sahibi olarak görüp diğer insanlara korku verme eğilimi taşıdığı (K-2, K-11), sokak köpeklerinin doğasında saldırganlığın var olması (K-4) belirtilmiştir. Katılımcıların bu konudaki ifadeleri şöyledir:

“Sokak köpeklerinin karnı tok olsa bile onları besleyen kişiler dışındakilere korku salmaları hiçbir şekilde değişmiyor” (K-2).

“Bir köpek karnı doysa bile saldırgan davranışlar gösterebilir” (K-3).

“Sokak köpekleri sadece aç oldukları için saldırmıyorlar, doğaları gereği saldırgan hayvanlardır” (K-4).

“Aşları da yapılırsa saldırma tehditleri devam eder” (K-8).

“Köpekler sokakta güvende değil. Güvende olmadıkları ortamda da saldırlar. Köpekler arasında gruplaşmalar olduğu için grup olarak saldırmaları gerçekleşir” (K-9).

“Sokakta beslenen bir köpek sadece onu besleyeni sahibi gibi görür. O kişiden başkasını düşman olarak görür” (K-11).

“Sokak köpekleri huyunu bilmediğimiz hayvanlardır ve nerede ne yapacaklarını bilemeyiz” (K-12).

Sokak köpekleri karşısında otomobili olmayanların çaresizliği.

“Sokak köpeklerinin buldukları yollardan otomobille geçmek daha güvenlidir ama maalesef herkesin de otomobili yok” düşüncesine katılımcıların çoğunluğu (11 kişi) katılmakta olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların bazıları (K-2, K-4) ise özellikle engelli bireylerin bu konudaki dezavantajlı oluşuna dikkat çekmiştir. İnsanların otomobilden indikten sonraki yaşadıkları zorluğa ise K-9 şu şekilde dikkat çekmiştir:

“Köpekler araçlara zarar verse de içindekine zarar veremez ama araçlar da güvenli değildir. Çünkü insanlar araçtan inince köpekler tarafından saldırıya uğrayabilirler” (K-9).

Katılımcıların görüşlerine göre, otomobilde olmak insanları sadece ikametgâhın giriş kapısına kadar kısmen koruyabilmektedir. Dolayısıyla araçların park edilemediği apartman giriş kapısı yanında sokak köpeği olduğunda insanlar sokak köpekleri tarafından saldırı riskini yine yaşamak durumunda kalabilmektedirler.

Sokakların güvenli olmaması.

“Sokakta sokak köpeğine denk gelmeden güvenle yürüyebilmeyi özledim” diyen katılımcıların (K-1, K-2, K-3, K-4, K-5, K-6, K-7, K-10, K-11, K-12) çoğunluğu oluşturduğunu görmekteyiz. Bu katılımcılar dışında kalan K-8 de aslında “barınaklar sokak köpekleri ve bizim için daha sağlıklı ve güvenli olur” diyerek barınakların önemine ve sokak köpeklerinin barınakta kalmasının insan güvenliği için önemli olduğuna işaret etmiş ve dolaylı yoldan sokak köpeği bulunan sokakların güvenilir olmadığını işaret etmiştir. K-9 ise “Sokak köpekleriyle genelde anlaşırım ama her zaman değil” diyerek sokak köpekleriyle anlaşamadığı zamanların da olduğunu ve anlaşamadığı zamanların aslında sokak köpekleri tarafından saldırıya uğrama riski oluşturabildiğine işaret etmiştir. Bazı katılımcılar ise yolda yürürken sokak köpeği saldırısı riskinden dolayı yollarını değiştirmek zorunda kaldıklarını şöyle ifade etmişlerdir: “Sokak köpeklerine denk gelmeyeceğim yolları tercih etmeye çalışıyorum” (K-5). “Sürü halinde dolaşan köpeklerden dolayı yolumu sürekli değiştirmek zorunda kalıyorum” (K-6).

Sahipsiz Sokak Köpeklerinin Yol Açtığı Zararların Önlenmesine Dair Gençlerin Çözüm Önerileri

Sokak köpeklerinin zararlarının önlenmesi için gençlerin belediyeler, ilgili diğer devlet kurumları ve sivil toplum kuruluşlarından bazı beklentilerinin olduğu görülmüştür. Ayrıca gençlerin evcil köpek sahiplerinden de beklentileri olduğu belirlenmiştir. Konuyla ilgili alt başlıklar aşağıda verilmiştir.

Belediyeler ve ilgili diğer devlet kurumlarından beklenen sorumluluklara dair öneriler.

Sokak köpeklerinin zararlarını önlemek için belediyelerden beklenenler içinde sokak köpekleri için barınak yapılması ve köpeklerin belediyeler tarafından toplanarak barınaklara yerleştirilmesi gerektiği bütün katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Katılımcılardan bazıları (K-3, K-8, K-9) sokak köpeklerinin belediyeler tarafından sahiplendirilmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Bazı katılımcılar ise (K-3, K-5, K-10) belediyelerin sokak köpeklerinin aşılmasını sağlaması gerektiğini ifade etmiştir. Sokak köpeklerini sahiplenmek isteyenlere belediyelerin maddi destek vermesi gerektiği (K-4), köpeklerin barınaklara alınmadığı durumda uyutulmalarının sağlanması (K-7) gerektiği de katılımcıların belediyelerden beklentileri arasındadır.

Belediyelerden beklenenleri bazı katılımcılar şöyle ifade etmişlerdir:

“Barınak yapılmalı. Sokak köpeklerine bakmak isteyip de maddi durumu olmayan ailelere maddi destek verilmeli” (K-4).

“Barınak ve hayvan bakım alanları oluşturulmalı, köpeklere eğitim verilip sahiplendirilmeliler” (K-9).

“Barınaklara yerleştirme, aşılama, denetim yapmalılar” (K-10).

“Tek çare köpeklerin sokaklardan toplanıp barınaklara götürülmesidir” (K-12).

Sokak köpeklerinin zararlarını önlemek için diğer devlet kurumlarından beklentilerin neler olduğuna bakıldığında; ilgili birimlerin denetimlerine dair beklentilerin (K-2, K-4, K-5, K-7, K-10) yanında emniyet teşkilatının köpek saldırısı riski karşısında sokaklardaki can güvenliğini sağlaması (K-2, K-3, K-5, K-6, K-7, K-8, K-9, K-10, K-11, K-12) ve hukuki birimlerin yasa değişikliğine yönelik çalışmalarına (özellikle bütün sokak köpeklerinin barınaklara alınması ve doğal süreçlerinde ölene kadar orada bakım almaları, köpeğini sokağa terk edenlere caydırıcı cezalar verilmesi gerektiği konusunda) (K-1, K-2, K-3, K-4, K-5, K-6, K-7, K-9, K-10, K-11, K-12) dair beklentilerin ifade edildiği görülmüştür. Bazı katılımcıların ilgili devlet kurumlarından beklentilerine dair ifadeleri şöyledir:

“Köpek konusuyla daha da yakından ilgilenmeliler, halkın şikâyetlerine daha ilgili-olumlu yaklaşmalılar. Sokak köpeklerinin bakımlarını ve aşılarını kontrol etmeliler. Hukuki açıdan köpeklerin barınaklara alınıp tekrar sokağa terk edilmemesini sağlamalılar. Emniyet teşkilatı sokaklarda daha sık devriye gezmelidir” (K-2).

“İlgili bakanlıklar belediyelere gerekli talimatları verip, uygulayıp uygulamadıklarını denetlemelidir. Hukuki birimler yasayı yeniden düzenlemeli. Emniyet, sokak köpekleriyle ilgili ihbarlara dönmeli ve güvenliği sağlamalı, devriye gezmelidir” (K-5).

“Sokak köpeklerinin hepsinin toplatılıp barınaklara yerleştirilmesi gerekir. Hukuki açıdan, toplanan köpeklerin hep barınakta tutulması ile ilgili düzenleme yapılmalıdır.

Emniyet teşkilatı, sokak köpekleri için KADES¹ uygulaması gibi bir uygulama yapmalıdır” (K-6).

“Daha fazla barınak yapılıp köpek sahiplerinin de eğitime alınması gerekir. Köpek sahipleri köpeklerini sokağa terk ettiklerinde, köpek sahiplerine hukuken büyük yaptırımlar yapılması gerekir. Emniyet teşkilatında köpek şikâyetleriyle ilgilenen, devriye gezecek olan yeni bir birim oluşturulmalıdır” (K-9).

“Tek çare sokak köpeklerinin barınakta toplanmasıdır. Sokak köpeklerinin sürekli barınakta kalabilmesi için yasa değişikliği olmalıdır. Köpek saldırısı riski yaşadığımda, acil durumlarda polisi aradığımda gelip yardımcı olmalarını isterim” (K-12).

Evcil köpek sahiplerinin sorumluluklarıyla ilgili beklentilere dair öneriler.

Sokaklardaki sahipsiz köpek sayısının artmaması için evcil köpek sahiplerinin sorumlulukları içinde, köpeklerini sokağa terk etmemeleri gerektiği bütün katılımcılar tarafından önemle ifade edilmiştir. Ayrıca her köpek sahibinin köpeğine kısırlaştırma işlemi yaptırması gerektiği (K-1, K-11, K-12) üzerinde de durulmuştur. Evcil köpek sahiplerinin sokaktaki diğer köpekleri sokakta beslemelerinin ise onların beslendikleri bölgelerde çeteleşmesine yol açacağı (K-7) ifade edilmiştir. Bu durumun saldırma riskine neden olabileceği düşünüldüğünde gözden kaçırılmaması gereken önemli bir konu olduğu görülmektedir. Köpeğini sokağa terk etmeyi düşünenler için ise köpeğini terk etmek yerine barınaklara vermesi ya da köpeğini, köpeğe daha iyi bakım verebilecek birine vermesi gerektiği (K-2) belirtilmiştir. Evcil köpek sahiplerinin sorumluluklarını bazı katılımcılar şöyle ifade etmiştir:

“Köpek sahipleri evcil köpeklerini sokağa terk etmemeliler. Ayrıca sokaktaki diğer köpekler için de mama bırakmamalıdır. Çünkü bu durum köpeklerin orada çoğalıp çeteleşmelerine neden olabilir” (K-7).

“Köpeklerini evlerinde beslemelidirler. Her zaman köpeklerinin yanında olmalıdırlar” (K-8).

“Köpek sahipleri köpeklerini sokağa terk etmemeli. Her köpek sahibi köpeğine kısırlaştırma işlemi uygulatmalıdır” (K-11).

Sivil toplum kuruluşlarından (STK'lardan) beklentilere dair öneriler.

Sokak köpeği sorununun çözülmesi için katılımcıların çoğunun beklentisi, STK'ların barınak sayısının artırılmasını sağlamaları yönünde olmuştur. Barınak sayısının artırılabilmesi için ise devlet ve STK'ların birbirini maddi-manevi açılardan destekleyerek

¹ KADES: Kadın Destek Uygulamasıdır. Şiddet gören ya da şiddete maruz kalma riski altında olan kadınların akıllı telefonlarına indirdikleri bu uygulama ile tek bir butona basarak durumlarını ihbar etmelerini sağlayan ve bu sayede hızlı şekilde Kadın Acil Destek İhbar Sistemi'ne erişim imkânı veren acil durum hattıdır. İhbar yapan kişinin bulunduğu konuma en yakın polis ekibinin olay yerine hızlı şekilde ulaşmasını sağlar.

işbirliği içinde çalışmalarının beklentisi ifade edilmiştir. Katılımcıların ifadelerinden bazıları şöyledir:

“Bir kampanya başlatılmalıdır. Zengin olanlar ve hayvan severler yardımcı olmalı, böylece barınak sayısı çoğaltılabilir” (K-8).

“Devlet, barınak sayısının artırılması için STK'lara maddi-manevi destek vermeli. Bir vakıf oluşturulup herkesten maddi-manevi destek istenilebilir” (K-11).

“Sokak köpekleri toplanıp barınağa götürülmelidir. Hem toplum hem insanlık için... STK'lar bu görevi üstlenmelidir. STK'lar barınak sayısını artırmalıdır. Devlet, STK'ları maddi-manevi desteklemelidir” (K-12).

Sokak köpeklerinin zararlarının önlenmesi için başka neler yapılabilir?

Barınak sayılarının artırılmasının yanında sokak köpeği sorununun çözümü için bir başka kuvvetli seçenek de sahihsiz köpeklerin sahiplendirilmesi olarak karşımıza çıkmıştır. Bu amaçla toplumun köpekleri sahiplenmeye yönelik teşvik edilmesi gerektiği (K-9, K-10) ifade edilmiştir. Sahihsiz köpeklerin sahiplendirilmesi, kısırlaştırılması ve bakımlarının daimi olarak yapılması (K-2, K-3, K-4, K-6, K-9, K-10) katılımcılar tarafından sorunu çözebilecek adımlar olarak gösterilmiştir. Sahihsiz köpeklerin zararlarının nasıl önlenebileceğine dair bazı katılımcıların ifadeleri şöyledir:

“Aşılar yapılmalı, kısırlaştırılmalı. Sokakta kalanları belediyenin düzenli kontrol etmesi gerekir. Ama en doğrusu sokakta olmamalarıdır” (K-4).

“Sahiplendirilmelidirler. İnsanların cins köpeklerden çok sahihsiz köpekleri tercih etmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır” (K-9).

“Sokak köpeklerini sahiplendirmek için toplumu teşvik edebiliriz. Önce köpeklerin sağlık kontrolleri, aşıları yapılmalı; eğitilmeli ve sonra sahiplenebiliriz” (K-10).

Gençlerin sokak köpeklerinin barınakta bakılmasıyla ilgili görüşleri.

Katılımcıların hepsi de sokak köpeklerine en iyi bakım verilebilecek yerin sokaklar değil barınaklar olduğu konusunda aynı fikirdedirler. Köpeklerin barınakta bakılmaları durumunda hem köpeklerin hem de köpek saldırılarına maruz kalma riski olan insanların daha rahat yaşayabilecekleri ifade edilmiştir. Sokak köpeklerinin olması gereken yerin sokaklar olmadığını belirten katılımcıların bazı ifadeleri şöyledir:

“Sokak köpeklerine barınaklarda bakılmalıdır. Köpeklerin sokaklarda aç kalmaları ve soğuk havalarda üşümeleri böylece engellenmiş olur” (K-1).

“Sokak köpeklerinin de sıcak bir ortamda karnını doyurma ve bakım alma gibi ihtiyaçlarının karşılanması hakkı vardır” (K-3).

“Köpeklerin de beslenmeye ve sevgiye ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlar sokakta tam anlamıyla karşılanmaz ve psikolojik sorunları olan bir birey de sokakta köpeklere zarar verebilir” (K-4).

“Genç ve sağlıklı olan bütün köpeklere barınakta bakılabilir. Diğer köpeklerin uyutulması doğru olmalıdır” (K-6).

“Bizim güvenli ortam olarak bildiğimiz evimiz ise sokak köpeklerinin de barınaklardır” (K-11).

Gençlerin evcil hayvan satış dükkânlarındaki (petshoplardaki) köpek satışı ve sahipsiz köpeklerin ücretsiz sahiplendirilmesiyle ilgili görüşleri.

Katılımcıların çoğunluğu (K-1, K-2, K-3, K-4, K-5, K-7, K-8, K-9, K-10, K-11, K-12) petshoplarda köpek satılmasına karşıdır. Bunun yerine sahipsiz köpeklerin bakımlarının yapılıp ücretsiz şekilde sahiplendirilmeleri gerektiğini düşünmektedirler. Katılımcıların ifadeleri şöyledir:

“Ben asıl olması gerekenin, köpeklerin petshoplarda satılmayıp sokak köpeklerinin ise ücretsiz sahiplendirilmesi olduğunu düşünüyorum. Böylece hem insanların sokaklarda rahat ve güvenli gezmeleri sağlanır hem de sokak köpeklerine daha iyi bir yaşam sunulabilir” (K-1).

“Sokakta çok fazla bakımsız köpek var. Bakımı yapılan sokak köpeklerinin ücretsiz sahiplendirilmesi, köpek almak isteyenler için daha ekonomik olacaktır (K-4).

“Hayvanlar petshopta satılmamalı. Bunun yerine sokaktaki köpekler sahiplenilmelidir” (K-12).

Gençlerin kedi-köpeklere mikroçip takılmasıyla ilgili görüşleri.

Katılımcıların hepsi sahiplendirilmiş köpeklerle birlikte mevcuttaki evcil kedi-köpeklere de mikroçip takılmasının, sokağa terk edilecek kedi-köpek vakalarının önlenmesinde önemli bir yöntem olacağını ifade etmiştir. Konuyla ilgili bazı katılımcıların ifadeleri şöyledir:

“Bence hayvanlara mikroçip takılması hem kaybolan hayvanların bulunabilmesi açısından kolaylık sağlayabilir hem de başboş gezen hayvan sayısının artmasının önüne geçilebilir” (K-1).

“Evcil hayvanlarını sokağa terk edenlere mikroçip sayesinde ulaşıldığında bu kişilerle konuşularak düşünceleri değiştirilebilir ve hayvanlarını tekrar evlerine almaları sağlanabilir” (K-2).

“Köpeklerin keyfi olarak sahiplenilip sonrasında sokağa terk edilmeleri köpekler açısından da alışılması zor bir süreçtir. Hukuki bir ceza olduğunda ise insanlar keyiflerine göre hareket edemeyeceklerdir” (K-4).

“Köpekleri sokağa atan insanlar da saldırı yapan köpekler kadar suçludur. Köpeklere çip takılmalı ve takipleri sağlanmalıdır” (K-6).

“Hayvanlara mikroçip takılması köpeklerin sokağa terk edilmemesi için iyi bir yöntemdir. Bu sayede sokaktaki terk edilmiş köpekleri tespit edebiliriz, sahiplerine tekrar teslim edebiliriz. Köpeğine sahip çıkmayanlara da hukuki yaptırım uygulanabilir” (K-7).

“Tüm hayvanlara çip takarsak herkes canının istediği gibi hayvanları sokağa terk edemez” (K-12).

Gençlerin Sokak Köpeklerinin Toplum Yararına Nasıl Kullanılabileceğine Dair Görüşleri

Katılımcılar sokak köpeklerinin bazı alanlarda eğitilerek toplum yararına kullanılabileceklerini ifade etmişlerdir. Sokak köpeklerinin emniyet teşkilatında narkotik şubede madde bulma konusunda eğitilebileceği önerisi bazı katılımcılar tarafından (K-1, K-2, K-3, K-4, K-8, K-10, K-12) ifade edilmiştir. Sokak köpeklerinin görme engellilere kılavuz köpek olarak rehberlik yapabilecek şekilde eğitilmesi de bazı katılımcılar tarafından (K-4, K-7, K-10, K-11) önerilmiştir. Sokak köpeklerinden arama kurtarma amaçlı depremlerde enkaz altındakileri ya da kaybolan çocukları vb. bulmak için faydalanılabileceği de bazı katılımcılar tarafından (K-3, K-5, K-7, K-9) belirtilmiştir. Ayrıca sokak köpeklerinin eğitilerek koruma alanında (ev, sürü, küçük çocuklar için koruma) faydalı olabileceği bazı katılımcılar tarafından (K-1, K-4, K-8) ifade edilmiştir. Sokak köpeklerinin eğitilerek huzurevinde kalan yaşlılara stres azaltmaları konusunda yardımcı olabilecekleri, özellikle epilepsi nöbeti geçiren bireylerin sakinleştirilmesinde de faydalı olabilecekleri (K-9) ifade edilmiştir. Sokak köpeklerinin toplum faydasına nasıl kullanılabileceğine dair bazı katılımcıların ifadeleri şöyledir:

“Narkotik şube için emniyet tarafından eğitilebilirler. Küçük çocukların korunması için, engelli bireylere destek olmaları için eğitilebilirler” (K-4).

“Eğitilerek arama-kurtarma alanında yararlı olacaklarını düşünüyorum” (K-5).

“Askeri alanda, arama-kurtarma çalışmalarında, görme engelli olan bireylerin yolunu bulmasında işe yarayabilirler” (K-7).

“Köpekler eğitilerek köylerde çoban köpeği olabilirler. Köpeklerin iz bulma ve takip becerilerini kullanarak onlardan narkotik şubede faydalanabiliriz” (K-8).

“Huzurevlerindeki strese giren yaşlılarla köpekler dost olabilirler. Emniyette, arama-kurtarmalarda kullanılabılırler. Hastanelerde kullanılabilir. Mesela epilepsi hastaları nöbet geçirirken köpekler onların sakinleşmelerini sağlar” (K-9).

“Emniyet teşkilatında yardımcı olabilirler. Görme engellilere yardımcı olabilirler” (K-11).

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmadaki katılımcılar 18-21 yaş arasındaki üniversite eğitimi almakta olan gençlerden oluşmaktadır. Gençler insan ve toplum, hayvanlar ve bitkiler olmak üzere farklı canlı türleri üzerine odaklanan farklı programların yetiştirdiği öğrencilerdir. Bununla birlikte bu gençlerin sokak köpeği saldırılarına bakış açılarının birçok noktada aynı olduğu tespit

edilmiştir. Katılımcıların hepsi eğitim aldıkları yerleşim yerinde ve çarşıda gezerken başı boş dolaşan sokak köpeklerini gördüklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların çoğunluğu sokak köpeği saldırısı korkusu yaşadığını ya da bizzat sokak köpeği saldırısı yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Türkiye’de İzmir ve Nevşehir illerindeki katılımcılar üzerinde yapılan bir araştırmada (Demirci, 2017), kendileri ya da bir yakınlarının sokak köpekleri tarafından saldırıya uğrayıp uğramadığı konusunda 798 katılımcının %26,8’inin köpek saldırısına uğradığı bulgusuna ulaşılmış ve bu konuda tedbir alınmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Bu araştırmada ise sokak köpeği saldırısına uğrayanların oranı %33,3 olarak karşımıza çıkmaktadır. Geriye kalan %66,7’lik kısım ise sokak köpeği saldırısı riskinden dolayı korku yaşayan/tedirgin olan bireylerdir.

Bu araştırmada katılımcıların köpek saldırısı ya da saldırı korkusu yaşamalarından dolayı nasıl etkilendikleri sorulduğunda çoğunluğun psikolojik olarak olumsuz etkilendiğini belirttikleri görülmüştür. Bunu eğitimsel açıdan olumsuz etkilendiklerini belirtenler takip etmiştir. Son sırada ise ekonomik olarak ve bedensel sağlık bakımından (yaralanma yaşayarak) olumsuz etkilendiklerini belirtenler yer almıştır. Sokak köpeklerinin bireylere yaşattığı psikolojik duygularla ilgili olarak özellikle korku duygusu ön plana çıkmaktadır. Konuyla ilgili yapılan bir araştırmada (Kokonaloğlu, 2022), sokak hayvanlarının Türkiye’ye gelen yabancı turistler üzerinde hangi duygulara yol açtığı tespit edilmiştir. Buna göre sokak hayvanlarının daha çok korku ve üzüntü ifade eden duygulara (şiddet, öfke, yaralama, acıma, bakımsızlık, terk edilmişlik) yol açtıkları ifade edilebilir. Ayrıca Türkiye’de sokak hayvanlarıyla karşılaştıklarında turistlerde meydana gelen düşünceler arasında Türkiye’de barınak sayısının ve koşullarının yeterli olmadığı, sokak hayvanlarının aç ve kötü şartlar altında olmasının kendilerinde nefret uyandırdığı; bu hayvanların saldırma riskleri bulunduğundan dolayı kendilerinde güvensizlik hissine neden olduğu (Kokonaloğlu, 2022) gibi durumlar ifade edilmiştir. Bu araştırmada da bulgularımız barınak sayısının yetersiz olması, sokaktaki köpeklerin kötü koşullarda yaşadığı, saldırma riski taşıdıkları için güvensizlik hissine neden oldukları konusunda destekleyici veriler ortaya koymuştur.

Bu araştırmada katılımcıların çoğunluğu kendisini sokak köpeği saldırısı riskinden dolayı dezavantajlı hissettiğini ifade etmiştir. Katılımcıların hepsi sokak köpeği saldırısı riski karşısında can güvenliklerinin olmadığını belirtmiştir. Bunun yanında yine katılımcıların hepsi, günün her saatinde sokakta rahat-özgür gezme hakkının sokak köpekleri tarafından kısıtlandığını düşünmektedirler. Katılımcılar özellikle akşam saatleri ile gündüz erken saatlerde (okula giderken vb.) sokak köpekleriyle karşılaşma ve saldırıya uğrama korkusu yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Bu araştırmanın bulguları ışığında; sokakta başıboş gezen sahihsiz köpekler, insanların sokaklarda rahatlıkla ve huzur içinde dolaşmalarını engelleyici bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle sabahın erken saatlerinde ve hava karardıktan sonra bu köpeklerin sokakta dolaşmaları ve insanlara saldırmaları sokakları güvensiz hale getirmekte, insanların

özgür gezme haklarının gasp edilmesi sonucunu doğurmaktadır. Bir insanın özgürlüğünün başladığı yerde diğerinin özgürlüğünün bitmesi gerektiğini salık veren hukuk kuralını düşündüğümüzde insanın özgürlüğünün başladığı yerde hayvanın özgürlüğünün de kısıtlanması gerektiğine dair kuralın işletilmesi gerektiğinin görmezden gelinemeyeceği ortadadır.

Sokaklar genellikle sabahın erken saatlerinde işine giden çalışanlar ve okuluna giden öğrenciler tarafından kullanılmaktadır. Bu kişilerin çok azı kendilerine ait bir ulaşım aracının sahibidir, okul/çalışanların servisleri ise her öğrenciyi ya da çalışanı ikamet ettiği evin önünden almamaktadır. Çoğu çalışanın toplu taşımaya ulaşabilmek için duraklara yürümesi gerektiği gibi çoğu öğrenci de servis güzergâhına yürümek zorundadır. Bu yürüme mesafesinde sokak köpekleriyle karşılaşma ve saldırıya uğrama riski bulunmaktadır. Hatta öyle sokaklar bulunmaktadır ki sokak köpekleri apartman kapısına kadar gelebilmekte apartman sakinlerinin apartmandan dışarıya çıkabilmesi mümkün olamamaktadır. Sokakların sahihsiz köpekler tarafından dolmadığı önceki yıllarda aileler küçük çocuklarını sabah ya da günün herhangi bir saatinde huzurla marketlere alışverişe gönderebiliyorlardı. Yine çocuklar toplumsallaşma alanı olan sokaklarda akranlarıyla güven içinde huzurla oyunlar oynayabiliyorlardı. Günümüzde ise tüm bunların sokak köpeği saldırı riski ve köpek saldırıları nedenleriyle mümkün olmadığı gözlemlenmektedir. Sokak köpeği saldırısı korkusuyla çocuklar artık sokağa çıkmak istemeyecek duruma gelmişlerdir. Çocuklar sokaklara çıkamaz olmuş, sokaklarda oynayan çocuk sesleri duyulmaz olmuştur. Çünkü sahihsiz köpeklerin güçlü kasları karşısında çocuklar zayıftır. Çocuğun annesi vb. yanında olsa o da saldırgan köpek karşısında savunmasız durumda bulunmaktadır. Bu araştırmanın ortaya koyduğu sosyal gerçeklik sorunun büyüklüğünü göstermektedir.

Katılımcılar, sokak köpeği saldırılarını köpeklerden korkulup korkulmadığına bakılmaksızın, toplumdaki herkesi ilgilendiren sosyal bir risk ve sorun olarak algılamaktadırlar. Bu algılamamanın kaynağındaki nedenler olarak; genellikle sokak köpeklerinin hastalıkları insanlara bulaştırma riski taşımaları, sokakların güvenliğini olumsuz etkileyerek özellikle dezavantajlı grupların (yaşlılar, engelliler, çocuklar, kadınlar, hamileler vb.) korkmalarına ve yaralanmalarına yol açma riskleri taşımaları ön plana çıkmıştır. Türkiye’de bu araştırma kapsamında sokak köpeği saldırıları toplumsal bir sorun olarak algılanmasına karşın bazı ülkelerde (Finlandiya, Slovenya ve Hollanda’da) sahihsiz köpek bulunmamaktadır (Bilgili, 2021). Dolayısıyla bu ülkelerde sokak köpeği saldırıları toplumsal bir sorun kapsamında değildir. Türkiye’de de sokaktaki köpeklerin hepsi barınaklara yerleştirildiğinde veya sahiplendirildiklerinde, ayrıca kısırlaştırılarak aşırı üremeleri kontrol altına alındığında sokak köpeklerinin toplumsal bir sorun olmaktan çıktığını görebilmemiz mümkün olabilecektir.

Sokak köpeği saldırılarının insan, toplum ve halk sağlığını nasıl etkilediğine dair katılımcıların görüşleri; kuduz vb. bulaşıcı hastalıkların insanlara bulaşması, insanların korkuya kapılmaları, özellikle sokak köpeklerinin insanların sokağa çıkması konusunda korkuya neden olması, sokak köpeklerinin insanların sokaklardaki özgür dolaşım hakkına

engel olması gibi temalar etrafında yoğunlaşmaktadır. Bu durumların sağlığı olumsuz yönde etkileyip yaşam kalitesini düşürdüğü belirtilmiştir.

Sahipsiz sokak köpeği sayısının kontrol altına alınmaması toplumsal bir sorundur, bu durum kamu sağlığını (Koç ve Ayvazoğlu Demir, 2019; Işık, 2022) ve insan sağlığını tehdit ederek (Aydoğdu ve Meral, 2019) tüm bu sağlık alanlarını yakından ilgilendiren bir sorun olmaktadır.

Sokak köpeği tarafından saldırıya uğramış olmak beraberinde yaralanmaları, engelli duruma düşmeyi ve ölümleri getirebilmektedir. Ayrıca yaralanma olmasa bile köpek tarafından kovalanıp korkutulan bireylerin özellikle dezavantajlı grupların (çocuklar, hastalar, engelliler, yaşlılar, hamile kadınlar, kadınlar vb.) bu korkudan dolayı yaşadığı travmalar, günlerce uyuyamamak, sokağa çıkamamak gibi sorunlar gündeme gelebilmektedir. Köpek kovalaması esnasında köpekten kaçmak isteyenlerin otoyola kontrolsüz ve aniden çıkmalarıyla bu kişiler otomobil altında kalmak gibi çeşitli kazalara uğrayabilmekte ya da köpekten kaçarken can havliyle duvardan atlayıp yaralanabilmekte ya da ölebilmektedirler. Aniden otoyola çıkan sokak köpekleri nedeniyle birçok sürücü kaza yapmakta; yaralanmakta ya da ölmektedirler. Ayrıca sokaktaki sahipsiz köpeklerin birbirleriyle havlayarak dövüşmelerinin çok gürültülü olması nedeniyle insanlar bırakın balkonda oturmayı evlerinin içinde bile huzurla oturamaz hale gelmişlerdir. Tüm bunlar öncelikle insan sağlığını ve sonrasında da bu durumu yaşayanları gözlemleyen tüm toplum sağlığını özellikle ruhsal anlamda olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Katılımcılar tarafından sokak köpeklerinin insan ve toplum sağlığına zararları ifade edilirken şu konuların sorun teşkil ettiği de vurgulanmıştır: Sokak köpeklerinin evcil hayvanlara saldırması ve sokaktaki kedileri parçalamaları, çevreyi kirletmeleri, gürültü kirliliği yapmaları, insanların ekonomik zarara uğramalarına yol açmaları.

Katılımcıların çoğunluğu sokak köpeklerinin belediyeler tarafından toplanıldıktan sonraki yirmi gün içinde kısırlaştırılıp tekrar alındıkları sokağa bırakılmalarının köpeklerdeki saldırganlığın devam etmesine neden olduğunu belirtmiştir. Bazı katılımcılar ise bu uygulamanın sokak köpeklerini daha da saldırganlaştırdığını, ayrıca diğer canlılara enfeksiyon bulaştırma riskine yol açtığını belirtmiştir.

Türkiye’de sahipsiz köpekler yerel yönetimler tarafından toplanıp kısırlaştırılmakta ve aşılantmakta sonrasında ise alındığı mekâna tekrar bırakılmaktadır (Koç ve Ayvazoğlu Demir, 2019; Yılmaz ve Nacar, 2020; Bilgili, 2021). Aynı yöntemle Hindistan’da da köpek popülasyonu denetim altına alınmak istenmiş fakat bu yöntemin kuduz vakalarını artırmaktan başka bir işe yaramadığı görülmüştür. Gerekli durumlarda uyutma olmaksızın uygulanan bu yöntemin sahipsiz köpek popülasyonunun çok fazla olduğu Türkiye’de başarıya ulaşması mümkün görünmemektedir (Aydoğdu ve Meral, 2019).

Türkiye’de Ege Bölgesi’ndeki hayvan barınaklarında çalışan veteriner hekimler üzerinde yapılan bir araştırmada (Koç ve Ayvazoğlu Demir, 2019), barınaktaki hayvanların çoğunluğunun (%62,9’unun) köpeklerden oluştuğu; barınakların çoğunluğunda (%84’ünde),

barınağa getirilen hayvanların sadece %83,3'ünün kısırlaştırıldığı ve tüm hayvanların tekrar sokağa bırakıldığı, ayrıca bakımevlerinin sadece %20'sinin tekrar kontrol yaptığı belirlenmiştir. Kısırlaştırılarak sokağa bırakılan köpekler farklı sorunlara yol açtığı gibi söz konusu araştırmanın da gösterdiği üzere kısırlaştırılmayan %16,7'lik sahihsiz sokak hayvanının da sokaklarda üreme potansiyeline sahip olduğu için halk sağlığı ve güvenliği bakımlarından büyük risk teşkil ettiği ifade edilebilir.

Belediyelerin sokak köpeklerini kısırlaştırarak tekrar sokağa terk etmesi her ne kadar çevredeki yardımsever insanlar bu köpeklere yemek ve su verseler de hayvan refahı ve insan refahı bakımlarından sağlıklı bir çözüm olamamaktadır. Zira çevredeki insanların her sokağa denetimsizce yiyecek bırakmasıyla başboş sokak köpekleri bu tip mekânlarda yuvalanmakta ve çeteleşerek o sokağı yaşanmaz hale getirebilmektedirler. Özellikle kısırlaştırma işlemi sonrasında duygu durumu bozulan köpek alındığı sokağa bırakıldığında çevredekilere nedensiz şekilde kolayca saldırabilmekte ve insanlara zarar verebilmektedir. Nitekim yapılan bir araştırmada (Koç ve Ayvazoğlu Demir, 2019), geçici hayvan barınaklarına ya da sokağa bırakılan hayvanların çoğunluğunun (%88'inin) bu ortamlara alışmalarının uzun süre aldığı ve hayvanların ruh durumlarının bozulduğu, depresif oldukları ve saldırganlaştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmadaki katılımcıların hepsinin düşüncesi sokak köpeklerinin karnı tok olsa bile saldırma riski taşıdıkları yönündedir. Sokak köpeklerinin saldırma riskinin gerekçeleri içerisinde ise sokakların köpeklere güven vermediği için köpekleri olumsuz etkilemesi, sokak köpeklerinin ne zaman nasıl davranacağı öngörülemeyen canlılar olmaları, sokak köpeklerinin sadece onları besleyen bireyi sahibi olarak görüp diğer insanlara korku verme eğilimi taşıması, sokak köpeklerinin doğasında saldırganlığın var olması gibi durumlar belirtilmiştir. Bu noktada sahihsiz köpeklerin öncelikle sahiplendirilmesi, bu mümkün değilse kalitesi artırılmış barınaklarda bakım altına alınması en mantıklı çözüm olarak gündeme gelmektedir.

Katılımcıların görüşlerine göre; sokaktayken sokak köpekleri karşısında otomobilde olmak, insanları sadece ikametgâhın giriş kapısına kadar kısmen koruyabilmektedir. Dolayısıyla araçların park edilemediği apartman giriş kapısı yanında sokak köpeği olduğunda insanlar sokak köpekleri tarafından saldırı riskini yine yaşamak durumunda kalabilmektedirler. Katılımcıların bazıları ise özellikle engelli bireylerin bu konuda daha dezavantajlı oluşuna dikkat çekmiştir. Bulgular çerçevesinde sokak köpeklerinin buldukları sokaklardan ancak bir taşıt içindeyken güvenle geçebilmenin mümkün olabileceği ifade edilebilir. Fakat herkes hususi otomobil sahibi değildir ve toplu taşıma araçları en ücra sokaklara kadar gitmemekte, sadece ana caddelerden geçmektedir. Ara sokaklarda ve toplu taşıma araçlarının geçmediği sokaklarda insanlar yürümek zorunda kalmakta ve bu süreçte de sokak köpekleriyle karşılaşmaktadırlar. Sokak köpekleri karşısında hususi aracı olmayanlar büyük bir zorluk yaşamaktadırlar. Türkiye'de merkezdeki çarşı içlerinde bile sahihsiz köpekler dolaşmakta olduğundan araç sahipleri de çarşıda yürüme mesafesinde köpek saldırısı riskiyle karşı karşıya gelmektedirler. Bununla birlikte köpek saldırısının

insanların kalabalık olduğu yerde olması -olaya müdahaleyi mümkün kıldığından- ara sokaklardaki köpek saldırılarına nazaran üstesinden gelinebilir olabilmektedir, yaralanan kişinin köpekten kurtarılabilmesi daha mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla sokak köpeği saldırı riski hisseden insanlar, insanların yoğun bulunduğu sokaklara doğru yönlerini değiştirme gereği hissetmektedirler. Bu durum sokakların güvenliğinin sorgulanmasını beraberinde getirmektedir. Nitekim bu araştırmadaki katılımcıların çoğunluğu "Sokakta sokak köpeğine denk gelmeden güvenle yürüyebilmeyi özledim" görüşüne sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar ise yolda yürürken sokak köpeği saldırısı riskinden dolayı yollarını değiştirmek zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Her canlı değerlidir. Bununla birlikte insanın can güvenliği söz konusu ise insana zarar verebilecek her şeye ve her varlığa dair tedbir alınmalıdır. Dolayısıyla insanların dolaşım alanları olan sokakların güvenliğini sağlamak, sokakları başıboş gezen sahipsiz köpeklerden arındırmaktan geçiyorsa bu ivedilikle yapılmalıdır. Devletlerin öncelikli sorumluluklarından birisi de vatandaşlarının güvenliğini sağlamaktır. Vatandaşların sokaklarda güvenle yürüyebilmesini sağlamak da devletin "güvenlik sağlama" sorumluluğunun alanına girmektedir.

Sahipsiz hayvanların sebep olduğu önemli sorunlar içerisinde toplumsal yaşam alanlarında güvenlik zafiyeti oluşturmaları, çevre kirliliğine ve trafik kazalarına yol açmaları (Ohl and Van der Staay, 2012, akt. Bilgili, 2021) gibi nedenler gösterilmektedir. Dolayısıyla sahipsiz sokak hayvanları söz konusu olduğunda kentsel çevreyi iyileştirici güvenlik önlemlerinin alınması gerektiği (Demirci, 2017) ifade edilmektedir. Bu noktada kentsel politikalarda hayvanların yeri (Köseömeroğlu Yalçın, 2024) konusunda yapılacak düzenlemeler önem kazanmaktadır. Kentsel politikaların düzenlenmesinde sosyal politikaların önemli yeri bulunmaktadır. Toplumsal faydayı sağlamaya yönelik sosyal politikalar kentleri yaşanılır kılmaktadır. Bu politikaların yürütücüleri arasında olan yerel yönetimler, belediyeler topluma fayda açısından önemli bir yere sahiptir.

Bu araştırmada, sokak köpeklerinin zararlarını önlemek için belediyelerden beklenenler içinde sokak köpekleri için barınak yapılması ve köpeklerin belediyeler tarafından toplanarak barınaklara yerleştirilmesi gerektiği bütün katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Katılımcıların hepsi de sokak köpeklerine en iyi bakım verilebilecek yerin sokaklar değil barınaklar olduğu konusunda aynı fikirdedirler. Köpeklerin barınakta bakılmaları durumunda hem köpeklerin hem de köpek saldırılarına maruz kalma riski olan insanların daha rahat yaşayabilecekleri ifade edilmiştir. Katılımcılardan bazıları tarafından belediyelere yönelik oluşan beklentiler ise şunlardır: Sokak köpeklerinin sahiplendirilmelerini-aşılınmalarını sağlamaları, sokak köpeklerini sahiplenmek isteyenlere köpeklerin ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla belediyelerin maddi destek vermesi, köpeklerin barınaklara alınamadığı durumda uyutulmalarının sağlanması.

Bu araştırmada sokak köpeklerinin zararlarını önlemek için sadece belediyelerden değil diğer bazı devlet kurumlarından da beklentilerin olduğu görülmüştür. Belediyeler

dışındaki kurumlardan beklentiler şöyledir: İlgili denetim birimlerinin denetimlerini aksatmaması, emniyet teşkilatının köpek saldırısı riski karşısında sokaklardaki can güvenliğini sağlaması, hukuki birimlerin yasa değişikliğine yönelik çalışmalarının (özellikle bütün sokak köpeklerinin barınaklara alınması ve doğal süreçlerinde ölene kadar orada bakım almalarının sağlanması, köpeğini sokağa terk edenlere caydırıcı cezalar verilmesi vb. konularda) hızlı şekilde sonuçlandırılması.

Katılımcıların da belirttikleri üzere sokak köpeği sorununun çözümünde belediyelerin önemli role sahip olduğu görülmektedir. Yapılan bir araştırmada (Demirci, 2017), sokak köpeklerinin sorunlarını çözme konusunda belediyenin duyarlı davranıp davranmadığı sorulmuştur. Sonuçta katılımcıların çoğunluğunun (%71,1'inin) belediyelerinin bu konuda duyarlı davranmadığını ifade ettikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca yine aynı araştırmada sokak köpeklerinin sorunlarının çözülebilmesi için belediye tarafından uygulanması gereken yöntemlerle ilgili olarak katılımcılar tarafından önerilen ilk dört çözüm yöntemi şu konu başlıkları olarak karşımıza çıkmaktadır: Sorunların çözümünde yerel yönetimle birlikte hem sivil toplum örgütlerinin hem de hemşerilerin birlikte sorumluluk alması (%52,1'i), sahihsiz köpeklerin şehirlerden toplanarak barınaklarda korunması (%21,6'sı), belediyenin bütün sokak köpeklerinde kısırlaştırma işlemini yapması (%12,7'si), hayvan üreten yerlerin denetimlerinin artırılması (%8,1'i). Ayrıca 587 katılımcı üzerinde yapılan bir araştırmada (Onur, 2012), belediye tarafından evcil hayvanların sadece %3,4'üne kısırlaştırma işlemi yapıldığı tespit edilmiştir. Bu evcil hayvanların sokağa terk edilme riskleri göz önünde bulundurulursa bu hayvanların da kısırlaştırılma oranlarının artırılması gerektiği ifade edilebilir.

Bir araştırmada (Özkul, Sarıbaş, Uzabacı ve Yüksel, 2013), 2016 kişiyle yapılan ankette evcil köpeklerin kısırlaştırılmasını uygun görüp görmedikleri sorulan katılımcılardan çiftçiler bu soruya çoğunlukla hayır cevabını verirken sağlıkçılar ise çoğunlukla evet cevabını vermişlerdir. Çiftçiler köpeklerden sürü güvenliği ve kendi güvenliklerini sağlamakta faydalanırken bu görevin devam edebilmesi açısından köpeklerinin de neslinin devamını düşünerek böyle bir cevap vermeleri anlamlıdır. Sağlıkçıların ise durumu hem insan hem hayvan sağlığı açısından değerlendirerek soruya evet cevabını vermiş olmaları düşünülebilir. Bu doğrultuda ve araştırmamızdaki katılımcıların da ifadeleri çerçevesinde, sahihsiz sokak köpeklerinin kısırlaştırıldıktan sonra çiftçiler tarafından ücretsiz sahiplenilmesini sağlayarak sahihsiz köpek nüfusunun azaltılabilmesi mümkün görünmektedir.

Sahihsiz köpeklerin sahiplenilmesi konusunda toplumdaki bireylerin beklenen duyarlılığa sahip olmamaları, sahihsiz köpeklerin daha zor yaşam koşullarında yaşamalarına neden olmaktadır (Yılmaz ve Nacar, 2020). Dolayısıyla bu araştırmadaki katılımcıların da beklentilerinde ifade ettikleri gibi, belediyelerin sahihsiz köpeklerin sahiplendirilmesi konusunda daha fazla çaba sarf etmesi gerekmektedir. Bütün belediyelerde sahihsiz hayvanları sahiplendirme biriminin bulunması ve sahiplendirilecek hayvanların görselleriyle birlikte reklamlarının yapılması onların hızlı şekilde sahiplendirilmelerini sağlayabilecektir. Nitekim Van Büyükşehir Belediyesi'nin tedavisi tamamlanan sağlıklı ama sahihsiz hayvanlara

yönelik yapılan çalışmaları -hayvanlar ücretsiz sahiplendirilmektedir- (Yılmaz ve Nacar, 2020) bu konuda yapılacak diğer belediyelerdeki çalışmalara örnek teşkil etmesi bakımından önemlidir. Bunun yanında belediyelerin ivedilikle sokak hayvanlarına hizmet verecek barınak sayısını artırmaları gerekmektedir. Bu yapılırken uygun mekân bulunması halinde Hollanda modeli de uygulanabilir. Zira bu modelde sokak hayvanlarına barınakta değil, şehir dışında etrafı tamamen çitlerle çevrili geniş-açık arazide hayvanlar doğal yollardan ömrünü tamamlayana kadar bakım verilmektedir. Hayvanlar kısırlaştırmakta, hasta olanların tedavisi de yapılmaktadır.

Bu araştırmada katılımcılar tarafından, sokaklardaki sahipsiz köpek sayısının artmaması için evcil köpek sahiplerinin de sorumlulukları olduğu belirtilmiştir. Katılımcıların hepsi evcil köpek sahiplerinin, köpeklerini sokağa terk etmemeleri gerektiğini belirtirken bazı katılımcıların evcil köpeklere sahiplerinin kısırlaştırma işlemi yaptırılmaları gerektiğini belirttiği görülmüştür. Bazı katılımcılar ise evcil köpek sahiplerinin sokaktaki diğer köpekleri sokakta beslemelerinin onların beslendikleri bölgelerde çeteleşmesine yol açacağını belirtmiştir. Bu durumun sokak köpeği saldırısı riskine neden olabileceği düşünüldüğünde gözden kaçırılmaması gereken önemli bir konu olduğu görülmektedir. Köpeğini sokağa terk etmeyi düşünenler için ise köpeğini terk etmek yerine barınaklara vermesi ya da köpeğini, köpeğe daha iyi bakım verebilecek birine vermesi gerektiği belirtilmiştir.

Bazı Avrupa ülkelerinde –Slovenya gibi- köpek sahiplerinin köpeklerini sokağa terk etmeleri kanunen yasaktır. Herkesin köpeği kayıt altındadır. Köpeğini sokağa terk edenlere ağır para cezaları verildiği için sokaklarda terk edilmiş köpeklere rastlanılmaz. Dolayısıyla köpek sahiplerinin iki seçeneği vardır. Ya köpek ölene kadar ona bakım vermek ya da bakımı sağlayamıyorsa köpeği hayvan barınağına teslim etmek. Her iki durumda da köpeklerin sağlığı devlet garantisinde olmaktadır ve köpeğe büyük faydalar vermektedir. Dolayısıyla evcil köpek sahiplerinin en önemli sorumluluğu köpeklerini sokağa terk etmeme bilincinde olmaları ve köpeklerini sokağa terk etmemeleridir. Bunun için ise İsviçre’de olduğu gibi köpek sahiplerinin düzenlenecek eğitimlere katılmasının kanuni bir zorunluluk haline getirilerek uygulanmasının sağlanması gerekmektedir. İtalya ve İngiltere’de sahipsiz hayvanların bakımını devlet üstlenmiştir. Özellikle kısırlaştırma uygulamaları yoğun biçimde yapılmaktadır. İngiltere bu konuda yerel idarelerin yetkilerini artırmıştır. Özellikle hayvan sahiplerinin eğitim programlarına alınmasından, hayvanlara yönelik kayıt konusunda ve kısırlaştırmadaki teşviklerden dolayı sahipsiz hayvan sayısında azalma görülmektedir. İsveç’te sokak köpekleri polis tarafından alınarak barınaklara götürülür. Türkiye’de ise vatandaşın can güvenliğinden öncelikli sorumlu kurumlar arasında yer alan emniyet güçlerinin sahipsiz sokak hayvanlarıyla ilgili sorumluluklarının olmayışı (Bilgili, 2021) büyük bir eksikliktir. Nitekim bu araştırmadaki katılımcıların çoğu bu eksikliği ifade etmişlerdir.

Sokak köpeklerinin korunması kavramı önemlidir. Öncelikle bu kavramdan insanların ne anladığını bilmek önem kazanmaktadır. Konuya dair sokak köpeklerinin korunmasından kast edilen durumların katılımcılar tarafından neler olarak anlaşıldığı, yapılan bir araştırmada

(Demirci, 2017, s. 105) sırasıyla şu şekilde ortaya konulmuştur²: Mevzuat hükümleriyle sahipsiz sokak köpeklerine yönelik insandan kaynaklanan zararların giderilmesi (%26,5), sokak köpeklerinin sağlıklı bir çevrede yaşamlarını devam ettirmeleri (%24,0), sahipsiz köpeklerin bütün tedavi ve bakımlarına dair hizmetlerin karşılanması (%22,6), bakımevlerinde temel beslenme ihtiyaçlarının karşılanması (%13,9) ve sahipsiz köpeklerin doğal çevrelerinde beslenme ihtiyaçlarının karşılanması (%11,5). Bu araştırma bulgularına göre de sahipsiz köpeklerin doğal çevrelerinde beslenmeleri dışındaki diğer durumların katılımcılar tarafından ifade edildikleri tespit edilmiştir. Zaten sokak köpeklerinin doğal çevrede beslenmesi konusunun ancak toplumda sokak köpeklerinin normal nüfusa sahip olmaları durumunda uygulanabilir olduğu açıktır. Sokak köpeklerinin aşırı nüfusa sahip olduğu Türkiye gibi toplumlarda böyle bir uygulamanın olması mantığa uygun görünmemektedir.

Bu araştırmada sokak köpeği sorununun çözülebilmesi için katılımcıların çoğunun beklentisi, STK'ların barınak sayısının artırılmasını sağlamaları yönünde olmuştur. Barınak sayısının artırılabilmesi için ise devlet ve STK'ların birbirini maddi-manevi açılardan destekleyerek işbirliği içinde çalışmalarının beklentisi ifade edilmiştir. Zira Almanya'daki hayvan barınaklarının çoğunluğunun (dörtte üçünün) bakımı ve giderlerinin hayvan severler tarafından karşılanması (Kırışik ve Öztürk, 2021) yerel yönetimlerin yükünü fazlasıyla hafifletmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de de hayvan derneklerinin yerel yönetimlerin bu konudaki yükünü paylaşması için daha fazla teşvikine yönelik çalışmalar yürütülmelidir. Özellikle hayvan sever sivil toplum örgütleri sahipsiz hayvanlar için daha fazla sayıda barınağın yapılmasına katkı sunmalıdırlar. Zira Türkiye'de bütün şehir ve ilçelerde barınak bulunmamaktadır. Ayrıca var olan barınakların da yaşam koşullarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Bunun öncelikle belediyelerin sokak hayvanlarına yeterince değer vermeyişinden kaynaklandığı, dolayısıyla hayvan severlere büyük sorumluluklar düştüğü (Demir Erol, 2018) ifade edilmektedir. Bu doğrultuda sivil toplum örgütleri olan hayvan sever derneklerinde gönüllüler hem hayvan sahiplenebilir hem de onların bakımlarıyla ilgilenebilirler (Yılmaz ve Nacar, 2020); barınak sayısının artırılmasını sağlayabilirler.

Sahipsiz hayvanlara hizmet üreten derneklere hayvan sever yeni üyelerin kazandırılmasıyla derneklerdeki gönüllü profili geliştirilebilir. Nitekim Türkiye'de bu tür derneklere katılım oranı çok azdır. Türkiye'de yedi şehirde 2016 kişi üzerinde yapılan bir araştırmada (Özkul vd., 2013), katılımcıların hayvanları koruma amaçlı kurulmuş bir derneğe üye olup olmadıkları sorulmuş, çoğunluğun (%95,9'unun) herhangi bir derneğe üye olmadıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Aynı araştırmada ülke genelinde hayvanları koruma derneklerine üye olmanın özendirilmesi ve hayvan haklarıyla ilgili bilgilendirmeler yapılmasının hayvan haklarıyla ilgili olumlu tutumu artırabileceğinin altı çizilmiştir. Yine başka bir araştırmada da (Demirci, 2017), katılımcıların çoğunun (ortalama %97,4'ünün) hayvan haklarını savunan herhangi bir derneğe üye olmadıkları belirlenmiştir. Dolayısıyla

² Araştırmadaki şehirlere göre ulaşılan ve ilgili tabloda bilgileri verilen verilerin ortalamaları alınarak genele ait yüzdeler tespit edilmiştir.

dernek üye sayısının artırılması sokak köpeği sorununun çözümünde toplumsal desteğin alınmasını sağlaması nedeniyle önemli görünmektedir.

Araştırmalar göstermektedir ki (Demir Erol, 2018; Koç ve Ayvazoğlu Demir, 2019), sahipsiz hayvanlar için onların iyi düzenlenmiş hayvan barınaklarında bakılması önemli bir çözüm yoludur. Sokak köpeklerinin sokağın tehlikelerinden korunacağı iyi düzenlenmiş barınaklara alınmasıyla insanlar da sokak köpeklerinin şiddetinin mağduru olmaktan korunabilir. Bu araştırmada katılımcıların görüşleri doğrultusunda, barınak sayılarının artırılmasının yanında sokak köpeği sorununun çözümü için bir başka kuvvetli seçenek de sahipsiz köpeklerin sahiplendirilmesi olarak karşımıza çıkmıştır. Bu amaçla toplumun köpekleri sahiplenmeye yönelik teşvik edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Sahipsiz köpeklerin sahiplendirilmesi, kısırlaştırılması ve bakımlarının daimi olarak yapılması katılımcılar tarafından sorunu çözebilecek adımlar olarak gösterilmiştir.

Katılımcıların çoğunluğu petshoplarda köpek satılmasına karşıdır. Bunun yerine sahipsiz köpeklerin bakımlarının yapılıp ücretsiz şekilde sahiplendirilmeleri gerektiğini düşünmektedirler. Bu doğrultuda Türkiye’de sokaklarda fazlasıyla sahipsiz köpek bulunduğu için artık cins köpekler de dâhil hiçbir köpek petshoplarda satılmamalı, bunun yerine rehabilite edilen sokak köpekleri ücretsiz şekilde sahiplendirilmelidir. Bu sonucumuzu destekler nitelikteki bir araştırmada da (Koç ve Ayvazoğlu Demir, 2019), hayvan barınaklarında çalışan veteriner hekimlerin çözüm yolu olarak kedi ve köpeklerin petshoplarda satılmasının engellenmesi gerektiğini belirttikleri görülmüştür. Ayrıca barınaktaki köpekler dışındaki köpekleri (petshoplardaki vb.) sahiplenmek isteyenler için köpek sahiplenilmesi kanunda yapılacak düzenlemeyle zorlaştırılmalıdır. Böylelikle canı isteyince köpek alıp sıkılınca onu dağlara, sokaklara terk eden insanların-özellikle tatil sezonunda tatil yapanların alıp terk ettiklerinin (Koç ve Ayvazoğlu Demir, 2019)- önüne geçilmiş olunur. Nitekim İsviçre ve Almanya bu konuda örnek alınmalıdır. Zira bu ülkelerde köpeklerin petshoplarda satılmasına izin verilmemektedir. Dolayısıyla barınaklardan köpek sahiplenme oranları da yüksek düzeyde olmaktadır (Bilgili, 2021; Kırışık ve Öztürk, 2021; Yücer ve Ay Kiran, 2023).

Türkiye’de yapılan bir araştırmada (Onur, 2012), evcil hayvan sahiplerinin hayvanları nereden aldıklarına bakıldığında %37,5’inin sokaktan ya da barınaktan aldığı, %21,9’unun arkadaşından aldığı, %21,5’inin evcil hayvan mağazasından aldığı, %10,2’sinin veteriner kliniğinden aldığı ve %9,0’unun yetiştirici-çiftlikten aldığı tespit edilmiştir. Buna göre petshoplardan ve hayvan çiftliklerinden alınanların oranı %30,5’i bulmaktadır. Kubilay Sarıal (2019)’ın araştırmasında da sahiplendiği hayvanı sokaktan aldığını ifade edenlerin oranı (%27,9) çok azdır. Eğer çiftliklerin özellikle köpek üretimi ve köpeklerin petshoplarda satışı durdurulabilirse söz konusu ilk araştırmaya göre sokaktaki hayvanların en az %68’inin kolaylıkla sahiplendirilebileceği ifade edilebilir. Zira bu araştırmadaki katılımcıların ifadeleri de sokak köpeklerinin sahiplendirilmesinin teşvik edilmesi yönündedir. Böyle bir sosyal politikayla bu teşvik sağlanabilir. İsviçre 1998’den itibaren kuduz görülmeyen bir ülkedir (Bilgili, 2021). Bunun başarılmasında köpek sahiplerinin eğitim programlarına katılımının

kanunen zorunlu olmasının ve köpeklerin petshoplarda satılmamasının etkisinin bulunduğunu söylemek mümkündür.

Bu araştırmada katılımcıların hepsi sahiplendirilmiş köpeklerle birlikte mevcuttaki evcil kedi-köpeklere de mikroçip takılmasının, sokağa terk edilecek kedi-köpek vakalarının önlenmesinde önemli bir yöntem olacağını ifade etmiştir. Türkiye’de yapılan bir araştırmada (Onur, 2012), evcil hayvanlardaki mikroçip varlığı belirlenmiştir. Buna göre 587 evcil hayvan içinde çoğunluğun (%81,1’inin) mikroçip taşımadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda bu hayvanların bir gün sokağa terk edilme ve sokakta hızla üreme potansiyellerinin varlığı düşünülerek bu durumdaki evcil hayvanlara da mikroçip takılmasının teşvik edilmesi önemli görünmektedir.

Hayvanların kimliklendirilmesinde bazı ülkelerde mikroçip takılması yönteminin yaygınlaşmakta olduğu (Bilgili, 2021), özellikle Almanya gibi sahipsiz köpek sorunu yaşamayan ülkelerde hayvanların kaydedilmesinin, mikroçip takılmasının-kimlik verilmesinin zorunluluk kapsamında olmasından dolayı sahipsiz köpek sayısının çok az olduğu (Yücer ve Ay Kıran, 2023), sahipsiz olanların da öldürülmediği ifade edilmektedir. Doğaldır ki sahipsiz köpek sayısı az olunca öldürmeye de gerek duyulmamaktadır. Dolayısıyla sahipsiz köpek sayısı fazla olan toplumların farklı yöntemlerle çözüm yollarını çeşitlendirmesi gereği doğmaktadır. Yine Bilgili’nin (2021) belirttiği üzere, Slovenya’da da sahipsiz köpeklere mikroçip takılmakta, köpekler aşılantmakta ve kısırlaştırılmaktadırlar. Dolayısıyla bu ülkede de sahipsiz sokak köpeği sorunu yok denecek kadar azdır. İsveç, Belçika, Danimarka, Hollanda gibi ülkelerde kanunlar sıkı şekilde uygulandığı için sahipsiz hayvan sorunu bulunmamaktadır (Kırışık ve Öztürk, 2021).

Mikroçip yöntemi sayesinde sahibi tarafından sokağa terk edilen hayvan tespit edilip sahibine geri döndürülmesi mümkün olmaktadır. Bu noktada ise toplumların sokak hayvanlarıyla ilgili hukuki düzenlemelerinin toplum sorunlarını çözebilecek şekilde düzenlenmiş olması gereği hissedilmektedir.

Bu araştırmada katılımcılar sokak köpeklerinin bazı alanlarda eğitilerek toplum yararına kullanılabileceklerini ifade etmişlerdir. Bu alanlar şunlardır: Emniyet teşkilatında narkotik şubede uyuşturucu madde bulma, görme engellilere kılavuz köpek olarak rehberlik yapma, arama kurtarma amaçlı depremlerde enkaz altındakileri ya da kaybolan çocukları vb. bulma, koruma alanında (ev, sürü, küçük çocuklar için koruma) faydalanma, huzurevinde kalan yaşlılara stres azaltmaları konusunda yardımcı olma, epilepsi nöbeti geçiren bireylerin sakinleştirilmesinde yardımcı olma. Nitekim insanların evcil hayvan edinmelerinin birçok amacı bulunmaktadır. Katılımcılar tarafından ifade edilen faydalanma konuları bu amaçlarla yakından ilgili görünmektedir. Örneğin bir araştırmada (Kubilay Sarial, 2019), evcil hayvanları sahiplenmenin en önemli nedenleri arkadaş-dost kazanma (%76,4’ü) ve korunma amaçlı sahiplenme (%15,7’si) olarak belirlenmiştir. Yapılan bir başka araştırmada (Onur, 2012) insanların sırasıyla arkadaşlık-yoldaşlık etmesi için (%86’sı), hobi amaçlı (%7,2’si), bekçilik-

güvenlik amaçlı (%4,4'ü), iş hayvanı olarak (%1,5'i) ve yarışma amaçlarıyla (%0,9'u) evcil hayvan besledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Sokak köpeklerini eğiterek onları toplum yararına nasıl kullanabiliriz? Bu noktada hayvan ile insan arasında bağ temelli sosyal çalışmada, eğitilmiş hayvanlarla çalışarak insan ve hayvan arasındaki bağ, tedavinin parçası haline getirilmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar (Robin and Bense, 1985; Moretti et. al. , 2011; McCormick, 2016; Peluso et. al. , 2018; Yeşilkayalı ve Ofluoğlu, 2018) örnek uygulamalar hakkında bilgi vermektedir. Hayvan destekli sosyal hizmet müdahalesinin amaçları içinde danışanın sosyal becerisini geliştirmek, ilişkilerinin gelişmesini ve duygu paylaşımını sağlamak, güvende hissetmesini ve kendine güvenmesini sağlamak sayılabilir. Hayvan destekli müdahalelerin uygulanma alanlarına bakıldığında; psiko-eğitim amacıyla çocukların sosyalleştirilmesinde, özgüveni ve başarısı düşük çocuklarda, bazı davranış bozukluklarında uygulamalar yapıldığı bilinmektedir. Ayrıca saldırganlığın azaltılması amacıyla ıslahevlerinde, hapisanelerde, mahkumların bulunduğu hastane ortamlarında da uygulama alanı bulunmaktadır. Hafif-orta düzeydeki otizmli bireylerde, anksiyete tedavisinde, hastalıkların iyileşme dönemlerinde, yaşlılarda depresyonun tedavisinde de kullanılabilir (Yanardağ, 2020). Görüldüğü üzere hayvan destekli müdahalelerde dezavantajlı gruplar içinde sayılan çocuklar, yaşlılar, hastalar, engelliler, suça karışmış bireyler/mahkumlar bulunmaktadır. Bu gruplara bağımlılar da eklenebilir (Contalbrigo et.al., 2017). Bu doğrultuda yaşları amaçlanan eğitimlere uygun olan sahipsiz sokak köpeklerinin eğitilerek bu tür dezavantajlı grupların iyileştirilmesinde aracı olarak kullanılması başta dezavantajlı toplumsal gruplar olmak üzere toplumun ve köpeklerin de faydasına olabilecektir.

Kaynakça

- Akbulut, O. ve Çobanoğlu, N. (2020). Türk Hukukunda hayvanların korunmasına ilişkin yasal mevzuat ve bu mevzuata göre hayvanların hukuki durumları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (36), 1-37.
- Arslan, M. ve İlgili, Ö. (2022). Türkiye'de hayvan hakları ve refahı kavramlarının biyoetik yönüne değinen lisansüstü tezler: Nitel araştırma. *Vet Hekim Der Derg*, 93(2), 133-150, DOI: 10.33188/vetheder.1018692.
- Aydoğdu, M. ve Meral, O. (2019). Sahipsiz köpeklerin popülasyonunun kontrol altına alınması ve buna ilişkin hukuki altyapının oluşturulması. *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21 (Özel Sayı), 2129-2159.
- Bilgili, A. (2021). Sahipsiz hayvanların şehir, çevre ve halk sağlığı, hayvan sağlığı ve hayvan refahı yönünden kontrolünde bakanlıklar arası işbirliğinde karşılaşılan aksaklıklar ve çözüm önerileri, *ICONTECH Uluslararası Dergisi*, 5(4), 33-43.
- Contalbrigo L., De Santis M., Toson M, Montanaro M, Farina L, Costa A. and Nava F.A. (2017). The efficacy of dog assisted therapy in detained drug users: A pilot study in an italian attenuated custody institute. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(7), 683. <https://doi.org/10.3390/ijerph14070683>
- Demir Erol, E. (2018). Sokak hayvanları ve hayvan bakım evleri, *Ayrıntı Dergisi*, 5(59), 69-73.
- Demirci, K. (2017). *Hayvan hakları bağlamında kentsel alanlarda sokak köpekleri olgusu İzmir- Nevşehir illeri örnekleri* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Eraslan, Y. (2022). Türkiye'de sahipsiz sokak köpek saldırılarında idarenin hukuki sorumluluğu, *Türk İdare Dergisi / Yıl: 94, Aralık, Sayı: 495, 89-110.*
- Işık, K. (2022). *Modernleşmenin mantığı: Geç Osmanlı döneminde kamu sağlığı, kuduzla mücadele ve sokak köpekleri (1876-1916)* (Yüksek Lisans Tezi). Iğdır Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Iğdır.
- Kırışık, F. ve Öztürk, K. (2021). Şiddet haberlerinden hayvan haklarına, sahipsiz köpek sorunu. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (69), 360-388. <https://doi.org/10.51290/dpusbe.946017>
- Koç, A. ve Ayvazoğlu Demir, P. (2019). Geçici hayvan barınaklarının genel durumları ve sorunlarına ilişkin bir değerlendirme: Ege Bölgesi örneği. *MAE Vet Fak Derg*. 4 (1): 29-33.
- Kokonaloğlu, H. T. (2022). *Sokak hayvanları ve turist etkileşimi: İstanbul'da bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Köseömeroğlu Yalçın, A. (2024). *Kentsel mekânda insanlar ve hayvanlar: Eskişehir'de sokak köpekleri ile müşterek mekân üretimi* (Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Lisansüstü, Eğitim Enstitüsü, Eskişehir.
- Kubilay Sarial, G. S. (2019). *Pet hayvanı sahiplerinin hayvan refahına ilişkin algı ve tutumu üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- McCormick, J. (2016). Benefit of animal-assisted therapy programs in prison. *ESSAI* 14(27), 102-105. <https://dc.cod.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1583&context=essai> Erişim Tarihi: 02.09.2024
- Moretti, F., De Ronchi, D., Bernabei, V., Marchetti, L., Ferrari, B., Forlani, C., Negretti, F., Sacchetti, C. and Atti, A. R. (2011). Pet therapy in elderly patients with mental illness. *Psychogeriatrics*. 11(2), 125-129. <https://doi.org/10.1111/j.1479-8301.2010.00329.x>
- Onur, E. (2012). *İstanbul'da kedi köpek sahiplenmesinin sosyo-ekonomik parametreleri* (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Özdemir, M. ve Tuti, G. (2023). Nitel araştırma desenleri: Metodolojik bir temellendirme. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 11(2), 217-235. <https://doi.org/10.57115/karefad.1331759>
- Özkul, T., Sarıbaş, T., Uzabacı, E. ve Yüksel, E. (2013). Türk Toplumunun hayvan hakları kavramına yaklaşımının belirlenmesine yönelik bir araştırma: III. hayvanları korumaya, hayvan hakları sorunlarına ve bölgesel farklılıklara yönelik tutum analizi, *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 19 (3), 365-369. DOI: 10.9775/kvfd.2012.7432.
- Peluso, S., De Rosa, A., De Lucia, N., Antenora, A., Illario, M., Esposito, M. and De Michele, G. (2018). Animal-assisted therapy in elderly patients: Evidence and controversies in dementia and psychiatric disorders and future perspectives in other neurological diseases. *Journal of Geriatric Psychiatry and Neurology*. 31 (3), 149-157. <https://doi.org/10.1177/0891988718774634>
- Robin, M. and Bense, R. ten. (1985). Pets and the socialization of children. *Marriage & Family Review*, 8(3-4), 63-78. https://doi.org/10.1300/J002v08n03_06
- Seven, İ. (2019). *Köpek edinme ile ilgili hadislerin tahriri ve değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Tutar, H. (2023). Nitel araştırma deseni belirleme ölçütleri ve gerekçelendirilmesi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25 (1), 334-355. <https://doi.org/10.21180/iibfdkastamonu.1190123>
- Yanardağ, U. (2020). Hayvan ve insan arasındaki bağ temelli sosyal çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(2), 743-763. <https://doi.org/10.33417/tsh.678822>
- Yeşilkayalı, E. ve Ofluoğlu, A. (2018). Animal assisted interventions in social work practices. *Journal of Human Sciences*. 15(4), 1874-1892. <https://doi.org/10.14687/jhs.v15i4.5465>
- Yılmaz, V. ve Nacar, K. (2020). Sahipsiz hayvanlara yönelik Van Büyükşehir Belediyesi'nin kentteki faaliyetlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(2), 270-282. <https://doi.org/10.33712/mana.720496>
- Yücer, H. M. ve Ay Kıran, B. (2023). Sosyal sağlık perspektifinden hayvan sevgisi ve karşılığı: Sokak köpekleri ve yeni toplumsal riskler. *Academic Platform Journal of Halal Lifestyle*, 5 (2), 62-77. <https://doi.org/10.53569/apjhls.1406226>

